

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Andrea Zelníčková

Hlas a jeho význam při práci moderátora

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Magdaléna Gracarová-Chrzová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010-2013

BACHELOR THESIS

Andrea Zelníčková

Voice And Its Importance In Moderator's Work

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

MgA. Magdaléna Gracarová-Chrzová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne: 27.3.2013

Andrea Zelníčková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce MgA. Magdaléně Gracarové-Chrzové za cenné rady a čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat RNDr. Jaroslavu Hukovi, CSc za cenné rady týkající se praktické části bakalářské práce. V neposlední řadě děkuji všem respondentům, kteří odpověděli na položené otázky v dotazníku.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá hlasem a jeho významem při práci moderátora. Rozebírá jeho kulturu, poruchy, hygienu, techniku a výrazové složky. Dále informuje o hlasovém profesionálovi, konkrétně moderátorovi a o médiích. Teoretické poznatky jsou shrnuty v praktické části, která zjišťuje, jak vnímá laická veřejnost výkony moderátorů.

Klíčové pojmy

Bakalářské práce, dotazníkové šetření, hlas, hlasový profesionál, média, moderátorka, nonverbální komunikace, TV Nova.

Annotation

This Bachelor thesis deals with voice and its importance in the moderator's work. It analyses its culture, dysfunction, hygiene, technique and expressive components. Then it informs about professional voice, specifically of a moderator and about media in general. Theoretical knowledge is summarized in a practical part, which detects how the lay public perceives moderator's performances.

Keywords

Bachelor thesis, moderator, nonverbal communication, questionnaire survey, TV Nova, voice, voice professional, the media.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 LIDSKÝ HLAS	10
1.1 O lidském hlase, řeči a jazyce	10
1.2 Hlasová kultura	12
1.3 Poruchy a choroby hlasu	14
1.4 Hlasová a duševní hygiena	15
1.5 Respirace, fonace a artikulace	16
1.6 Výrazové složky hlasového projevu	20
2 NONVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	22
2.1 Mimika	22
2.2 Proxemika	23
2.3 Haptika	24
2.4 Posturologie	25
2.5 Kinezika	26
2.6 Řeč očí	27
2.7 Paralingvistika	28
3 HLASOVÝ PROFESIONÁL	30
3.1 Moderátor	30
3.2 Moderování	32
3.3 Nedostatky moderátorů	34
3.4 Jak překonat trému	35
4 MÉDIA	37
4.1 Masmédia	38
4.2 Audiovizuální média	39

4.3 TV Nova	41
PRAKTICKÁ ČÁST	43
5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	43
5.1 Charakteristika dotázaných	44
5.2 Hodnocené moderátorky	45
5.3 Výsledky dotazníku	47
5.4 Školy a jiné instituce poskytující vzdělání moderátorům	52
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
SEZNAM TABULEK.....	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62
PŘÍLOHY	63

ÚVOD

Název Hlas a jeho význam při práci moderátora již leccos prozrazuje. Konkrétně první část této práce seznamuje na základě teoretických znalostí s lidským hlasem vůbec. Poté se připojují informace o technice hlasového projevu, vysvětluje se pojem moderátor a další blízké pojmy k němu patřící, včetně pojmu média. Tato práce dále zjišťuje pomocí dotazníkového šetření, jak vnímá laická veřejnost projev současných moderátorů. Konkrétně se zaměřuje na moderátorky TV Nova. Téma týkající se moderátorů je totiž neustále aktuální, už jen proto, že média velmi ovlivňují veřejnost. Bohužel, jako v každém oboru, tak i v moderování nefigurují pouze profesionálové. Co všechno by měl kvalitní moderátor splňovat a zvládat je také popsáno v této bakalářské práci. Je důležité již na začátku zmínit fakt, že znalost teorie nezaručuje úspěchy v praxi. Pokud chce moderátor kvalitně vykonávat své povolání, musí mít všeobecný přehled, zdravé sebevědomí a za žádnou cenu by neměl podcenit přípravu.

Teoretické znalosti jsou z velké části čerpány z českých knih a příruček. Z řady vystupují pouze dvě použité knihy, které jsou slovenské. Teorie, která je uvedena v této práci by mohla ovlivnit pohled veřejnosti na současné moderátory. Naučit ji lépe chápat, jak obtížné je zvládat mluvené slovo ve spojení s veřejným vystupováním.

Dotazník by měl prověřit, jestli je podle stanovených hypotéz nejsympatičtější a zároveň i nejprofesionálnější moderátorkou Markéta Fialová. Dále má za úkol ověřit skutečnost, zda-li opravdu divákům vadí přehnané líčení a vyzývavé oblečení moderátorek. Je tedy důležité zároveň zjistit, jestli diváci vyžadují dobře vypadající moderátorky nebo ne. V neposlední řadě se díky dotazníkovému šetření potvrdí nebo vyvrátí, že dotazovaní nejsou spokojeni s výkony moderátorek, pokud jejich projev přeruší přechytlivostí nebo zaseknutím.

TEORETICKÁ ČÁST

1 LIDSKÝ HLAS

Lidský hlas má velmi hluboké kořeny. Jednou z jeho funkcí je oddělení člověka od zvířat a zajištění nejvyšší pozice ve vývojové řadě. Hlas má tři vývojové složky. První z nich je složka projevová, pomocí které tvor vyjadřuje své pocity, kterými je například bolest, strach, žízeň či radost. Druhou v pořadí je složka vybavovací, jejíž prostřednictvím způsobí hlasitý zvuk tvora hybnou reakci jiného tvora, například varovné písknutí. V případě člověka se jedná o sportovní nebo vojenské příkazy. Nutno podotknout, že u zvířat se objevují pouze první dvě složky. Ryze lidskou a zároveň nejvyšší složkou je složka sdělovací. Díky ní můžeme sdílet naše pocity, myšlenky a zkušenosti prostřednictvím hlasité a artikulované řeči.¹

Hlas dostal každý člověk do vínku, podobně jako barvu očí, vlasů nebo tvar postavy. Stejně jako neexistují dva totožní jedinci, neexistují ani úplně totožné hlasy.²

1.1 O lidském hlase, řeči a jazyce

Řeč je nejdůležitějším a nejčastějším prostředkem komunikace. Rozlišuje se vnější a vnitřní řeč. Vnější řeč znají všichni, ale málokdo ví, že ta vnitřní je stručnější, zkratkovitá a velmi užitečná. Jedná se o speciální psychologický jev, při kterém se mění myšlenky ve slovo a naopak. Při hlasové únavě, která bude přiblížena o pár řádků níže, je vhodné využít vnitřní řeč k naučení textu díky nervosvalové činnosti mluvidel.³

1 HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J., MAKOVÍČKOVÁ, H. *Základy jevištní mluvy I.* 1. vyd. Praha: SPN, 1984. s. 28. ISBN neuvedeno.

2 ČERTÍKOVÁ, H. *Moderátor za mikrofónom: (ako zvládnuť moderátorské remeslo).* 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola muzických umění. Divadelní fakulta. 2008. s. 12. ISBN 978-80-85182-97-2.

3 HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J., MAKOVÍČKOVÁ, H. *Základy jevištní mluvy I.* 1. vyd. Praha: SPN, 1984. s. 32. ISBN neuvedeno.

Prostředkem komunikace mohou být například i zvukové signály, světelná značení nebo třeba mávání praporky. Tato práce se ovšem věnuje především jazykové komunikaci. Řeč a jazyk jsou soustavy zvukových značek, pomocí kterých se dorozumíváme. Jazyk je oproti řeči uspořádaný speciálním způsobem společným pro skupiny lidí (národy).

Dalším důležitým pojmem je mluvení. Mluvení je proces vyjadřování myšlenek, ke kterému je nezbytné dechové, hlasové a artikulační ústrojí.

Dělení hlasu

Základní vlastnosti lidského hlasu:

- **výška** (počet kmitů za sekundu),
- **barva** (počet, výška a síla svrchních harmonických tónů; mění se s věkem),
- **síla** (rozkmit hlasivek; závisí na dechové funkci).

Funkční vlastnosti lidského hlasu:

- **hlasové rejstříky,**
- **hlasové začátky,**
- **fonační doba.**⁴

Lidské hlasy:

- **hlasy dětské,**
- **hlasy dospělých.**

Hlasy dospělých:

- **mužské** (ve zpěvu - bas, baryton, tenor),
- **ženské** (ve zpěvu - alt, mezzosoprán, soprán).

4 LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. s. 127-130. ISBN: 80-7315-038-7.

Pro poslech jsou všeobecně oblíbenější hlubší hlasy, které působí lahodněji našemu uchu. Ovšem v určitém akustickém prostředí mohou hlubší hlasy ještě potemnět a to může vést až ke ztrátě srozumitelnosti. Dá se říci, že skoro každý zvučný a dobře posazený hlas se pěkně poslouchá.

Vysoké hlasy jsou pro srozumitelnost artikulace mnohem vhodnější. Avšak mluvčí s vysokým hlasem mají tendenci svůj hlas ještě zvyšovat, když chtějí něco zdůraznit. To může být posluchači velmi nepříjemné.

Někteří mohou mít hlas od přírody vyrovnaný a některým se v určitých polohách láme a mění barvu. Například, když jde do hloubky, zdrsní a zhrubne a naopak, když přechází do výšky, slábne a stává se křehkým. Hlas se také v průběhu věku mění. Dětský hlas mutuje v dospělý a ve stáří se u mužů zvyšuje a u žen naopak snižuje. Těm, kteří svůj hlas trénují a kultivují ho, se ve stáří začne měnit mnohem později než těm, kteří o svůj hlas nepečují a necvičí ho.⁵

1.2 Hlasová kultura

Nejenom chování a vystupování lidí musí mít určitou kultivovanost. I lidský hlas je podroben slušnému používání. Významnou úlohou pro hlasovou kulturu je dodržování zásad obecné hlasové a duševní hygieny.

Pátová vysvětluje: „*Pojem hlasová kultura je označení určité kvality hlasového projevu ať dospělého člověka nebo dítěte. V podstatě znamená způsob používání hlasu ve smyslu jeho společenské zvukové formy. Tato zvuková forma, působící na posluchače, se jeví v dynamice, rezonanci, barvě a artikulaci zvuku a odpovídá vzoru fonetické normy určitého národního jazyka.*“⁶

Kultivovaný hlasový projev by měl být přirozený, samozřejmý, civilní a nesmí být vulgární. Oproti minulosti jsou požadavky na veřejný projev mnohem mírnější. Čím je mezilidská verbální komunikace stručnější, tím je pro nás složitější. To platí například při stisknutí ruky, při kterém můžeme vyjádřit velmi mnoho.

5 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 18. ISBN 25-057-83.

6 Tamtéž, s. 12.

Pátová uvádí příklad: „*Poděkování můžeme například vyjádřit delším projevem, několika větami nebo pouhým slovem „děkuji“. Čím menší časový prostor máme k vyjádření, tím výrazněji musí hovořit sám zvuk, barva a dynamika hlasu, akcenty, modulace i tempo, jimiž své sdělení pronášíme.*“⁷ Musíme se snažit, aby tím pouhým slovem „děkuji“ vyšly najevo i všechny naše pocity, emoce, myšlenky a vděčnost. Samozřejmě je třeba znát míru dané situace a příliš nepřehánět. Nemuselo by to působit upřímně. V tomto případě platí, že někdy méně je více.

Požadavky kladené na řeč:

- **zdravý zvuk**, který nesmí být unavený ani chraptivý; musí být jasné, že neničí hlasové ústrojí a musí být přirozený,
- **zvuk tvořený ve vyhovující poloze**, který by měl být zvučný, barevně bohatý, a který by lahodil lidskému uchu,
- **projev schopný výrazové modulace, akcentů a intonace**, který se přizpůsobí obsahu a vyvaruje se vyzpívávání koncovek,
- **zřetelné a srozumitelné artikulování**, které vyjádří přesný obsah.

Na kultuře svého projevu může zapracovat úplně každý. Dá se mimo jiné vylepšovat cvičením, ale také jej ovlivňuje životní prostředí, zájmy a naše vzory.

Pátová radí: „*Vhodný způsob rozvíjení hlasové kultury je pěstování zpěvu at' individuálně (ve volných chvílích, například při rekreaci, v přírodě apod.), nebo v amatérských pěveckých kolektivech. Zpěvní kultura má kladný vliv na všechny složky techniky mluveného slova (hlasovou, hlasotvornou i artikulační).*“⁸

V podstatě každý hlas je možné zkultivovat tak, aby byl správně tvořený, co se týče hlasové hygieny a vhodný pro posluchače.

7 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 12-13. ISBN 25-057-83.

8 Tamtéž, s. 15-16.

1.3 Poruchy a choroby hlasu

Když někdo zmíní pojem „nemoc z povolání“, většina lidí si pod tím představí spíše vtipnou narážku. Například, že zdravotní sestřička si myje ruce několikrát denně, učitelka chce mít i v soukromém životě poslední slovo a účetní si doma přepočítává své úspory. Ovšem u některých profesí opravdu hrozí nemoc z povolání. Tato práce se zaměřuje na hlasového profesionála, pro něhož hlas je to nejcennější. Bohužel zrovna při tomto povolání je výskyt hlasových poruch poměrně častým problémem.

Poruchami a chorobami hlasu se zabývá obor foniatrie, který dělí poruchy podle příčin na:

- **organické poruchy**, které jsou způsobeny negativními změnami hlasového ústrojí, například chrapotem, při kterém se překrývá a osychá sliznice,
- **reflexní poruchy**, které vznikají při organických změnách jiných orgánů, jež omezují činnost hlasového ústrojí (například onemocnění mandlí; příčinou může být také leknutí nebo rozčilení),
- **mutační poruchy**, ke kterým dochází při přeměně hlasů z dětského na dospělé; touto hlasovou poruchou trpí více chlapci než dívky; dokonce může dojít i k tzv. nedokončené mutaci, která se projevuje křehkostí hlasu a jeho snadnou unavitelností,
- **funkcionální poruchy**, které má na svědomí nesprávná hlasová funkce, která souvisí s poruchami organickými a postupem času se v ně může přeměnit; příznakem bývá hlasová unavitelnost, která se objevuje především u osob, jejichž povolání je postaveno na jejich hlase.

Postihne-li hlasového profesionála nějaké z těchto onemocnění, je nutné, aby spolupracoval s odborníky. K odhalení a vyléčení poruch a chorob hlasu je potřeba zkušený hlasový pedagog nebo foniatr. Ke cvičení a rehabilitování hlasu je určena hlasová gymnastika, kterou provádí hlasový pedagog společně s lékařem.⁹

1.4 Hlasová a duševní hygiena

Prevenčí před výše zmíněnými poruchami jsou zásady nazývané se hlasová hygiena. Tyto zásady se týkají jak hlasu mluvního, tak i hlasu zpěvního. Hlasová hygiena je úzce spjata s psychologii, proto je nezbytné spojení s tzv. duševní hygienou. To znamená, že lidský hlas potřebuje také dostatek spánku, aktivního odpočinku, správné životosprávy, klidné pracovní prostředí a správný denní a noční režim. Pokud to tedy povolání umožňuje, měli by lidé dbát na pravidelný spánek. V případě, že ponocují, je třeba spánkový deficit co nejdříve napravit.¹⁰

Mezi zásady hlasové hygieny patří přednášení v akusticky vyhovující a vyvětrané místnosti, kde nesmí být přetopeno. Dále by mluvčí neměl dlouho mluvit venku proti větru. Velmi důležité je dělat přestávky a nepřepínat hlasovou sílu a výšku. Také není dobré začínat projev tvrdým hlasovým začátkem. Mezi nezbytné zásady hlasové hygieny také patří šetření hlasu při únavě, kašli či chřipce. Zajímavé je, že hlas je také poškozován, pokud se řečník chystá k řečnickému výkonu po rozčilení. Je třeba se nejdříve uklidnit, aby překrvené hlasivky nebyly zbytečně namáhány. Mohlo by se stát, že rozčilení oslabí nejenom hlas, ale i celý mluvní projev. K uklidnění pomůže hluboké dýchání, hlasité počítání nebo třeba čerstvý vzduch.

9 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 56. ISBN 25-057-83.

10 ČERTÍKOVÁ, H. *Moderátor za mikrofónom: (ako zvládnuť moderátorské remeslo)*. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola muzických umění. Divadelní fakulta. 2008. s. 14. ISBN 978-80-85182-97-2.

Pátova varuje: „*Opatrnosti je třeba i při šepotu, kterým si někdy však jen zdánlivě můžeme šetřit hlas. Šepot vzniká třením vzduchu o okraje hlasové štěrbiny při jejím zúžení (nikoli sevření). Na šepot bývá většinou vydáváno velké množství sluchem nekontrolovatelné energie, vzduch se tře nadměrně o okraje hlasivek, sliznice se překrývá.*“¹¹

Ovšem nic by se nemělo přehánět a platí to i v péči o hlas. Hlasové orgány by mohly zchoulolistivět a ztratily by svou odolnost. Ideální pro řečníky je trénovat každé ráno hlasivky krátkým cvičením.

1.5 Respirace, fonace a artikulace

Úspěch mluveného projevu spočívá v mnoha okolnostech. Zejména je důležité, aby řečník věděl, o čem mluví. Také musí mít široký rozhled, aby ho nerozhodilo odbočení od tématu. Každý řečník by měl disponovat bohatou slovní zásobou a měl by mít dopředu promyšlenou výstavbu projevu. Důležitou podmínkou ve vztahu řečníka s posluchačem je jednoznačně srozumitelnost mluveného projevu. Úroveň projevu se odvíjí také od obsahu a stylistické výstavby. Dobrým základem je vědět, co chci říci a potom se až zabývat tím, jak to říci. Neméně důležité je projev přednášet výrazně, jasně, vyvarovat se monotónnosti a dát si pozor na přeskakující hlas.¹²

Aby hlasoví profesionálové dosáhli perfektního mluvního výkonu, měly by znát a umět ovládat orgány, které se podílejí na tvorbě řeči. Patří sem správné dýchání (respirace), tvoření a užívání hlasu (fonace) a přesná a pečlivá artikulace, neboli hláskotvornost. Kvalita těchto složek se odvíjí od psychického i fyzického stavu. Nejobtížnější je ovládat správně dech a tvořit zdravě hlas.¹³

11 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 21. ISBN 25-057-83.

12 HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J. *Kultura mluveného projevu: (Strategie umění komunikace)*. 1. vyd. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994. s. 18-19. ISBN 80-706-8087-3.

13 SVOBODOVÁ, R. *Základy techniky řeči pro (budoucí) učitele*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1998. s. 14. ISBN 80-860-3945-5.

Respirace

Dýchání ovlivňuje fyzický i psychický stav člověka. Mění se například při sportu, rozčilení, radosti, leknutí nebo strachu. Klíčem ke správnému dýchání je přirozenost. Když budeme dýchání přehánět a příliš se na něj soustředit nepovede to k žádnému zlepšení. Dýchání začíná nádechem, který se provádí nosem, pusou nebo obojím. Nádech nosem je vydatnější a zdravější, protože se vzduch nosními závitky čistí a otepluje. Také je klidnější, protože je pomalejší než nádech pusou. Může se stát, že pauza v mluvním projevu nedovolí pomalý nádech nosem, potom se pomáhá příděchy pusou. Rychlý nádech nosem by mohl být totiž příliš slyšet. Pátová radí: „*Nenadechujeme zbytečně mnoho, velké množství dechu nelze zvládnout, přebytečný vzduch brzy uniká, hlas je dyšný, organismus se unavuje.*“¹⁴

Důležité je naučit se s dechem správně hospodařit. Správné hluboké dýchání může být vidět pouhým okem. Hrudník se totiž rozšiřuje do stran a břišní stěna se klene dopředu. Ramena se nesmí zvedat. Po nádechu následuje tzv. uklidnění dechu. Jedná se opravdu o uklidnění a koncentraci, která dech připraví na kvalitní výdech. Tato fáze přináší možnou obavu z křečovitosti, ale je to velmi přirozená a vžitá činnost, na kterou se není třeba příliš soustředit, naopak je vhodné, soustředit se na další fázi dýchání a to na výdech. Výdechem se tvoří hlas. Začátek musí být měkký a celkový výdech plynulý a ovládaný. Čím více má hlasový profesionál zkušeností, tím lépe dokáže odhadnout spotřebu vzduchu na jednu frázi v mluveném projevu. Dýchání lze trénovat a vylepšovat pravidelným cvičením.

Příklad dechového cvičení:

„*Předkloníme se, jako bychom byli hadrovými panáky přehozenými přes zábradlí. Ruce jsou jakoby bezvládně spuštěné, hlava směřuje temenem k zemi (díváme se na svá vlastní kolena s pocitem, že „prorůstáme k protinožcům“, měkké části obličeje se úplně uvolňují, jako by se hrnuly k čelu. V této pozici se dvakrát až třikrát nadechneme*

¹⁴ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 24. ISBN: 25-057-83.

a vydýcháme. Hrudník volně „visí“ k zemi, cítíme uvolňování všech jeho svalů. V předklonu se nadechneme, postavíme se a volně vydechneme. V předklonu se nadechneme, zavřenými ústy slabě, bez tlaku probudíme zvuk hlasu – tzv. brumendo.“¹⁵

Fonace

Správná hlasová technika spočívá v měkkém hlasovém začátku a v probouzení a upevňování rezonance. Předpokladem k měkkému začátku je správný nádech a uklidnění dechu. Také je třeba mít přesnou představu o tom, jaký zvuk bude, co se týče barvy, měkkosti, dynamiky a polohy.

Ne každý mluvčí dokáže vyvolat přesnou představu zvuku, který chce vydat. Proto je tu tzv. pomocné gesto. Je to lehký pohyb ruky, kterým člověk vybízí někoho k posazení. Představte si, že řeknete: „*Prosím, posadte se*“. Pohyb ruky, který přitom uděláte je zmiňované pomocné gesto. Pohyb je měkký a plynulý a s jeho pomocí bude měkký a plynulý i začátek.

„Souboru dutin nad hrtanem i pod hrtanem říkáme rezonátor (ozvučnick). Rezonuje (spoluzní) zde vzduch v dutinách, a zvláště pak pevné části rezonančních dutin. Bohatým vytvářením svrchních tónů v rezonátu dosahuje hlas teprve své lidské kvality. Podle umístění označujeme rezonanci hlavovou (důležitá pro lesk, svítivost, jas a nosnost zvuku) a hrudní (má vliv na sílu a barvu zvuku)“.¹⁶ Obě jmenované rezonance by měli být vyvážené. Docílíme toho volným a nenásilným tvořením hlasu a správným využitím dechu.

Artikulace

Umění správné a přesné artikulace nezáleží jen na kvalitním dechu nebo hlasu. Pečlivě vyslovovat se může naučit každý, jen musí chtít, věnovat tomu čas a být trpělivý. Díky správné artikulaci se mluvčí vyvarují nesrozumitelnosti jejich projevu.

Častou chybou jsou nepřesně vyslovované vokály „i-y“ a „e“. Tuto vadu lze lehce odnaučit pomocí jednoduchého cvičení. Do jakéhokoli textu před všechny „i,y,e“ se vloží písmeno „j“. „Poté to vjypadá asji takhlje.“ Pátová vysvětluje: „*Hláskou „j“ se*

¹⁵ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 26. ISBN: 25-057-83.

¹⁶ Tamtéž, s. 29.

nastaví jazyk tak optimálně, že všechna „i-y“ a všechna „e“ zazní přesně. Poloha jazyka se pak upraví během soustředěného cvičení natolik, že i po vypuštění „j“ budou zmíněné vokály přesně.“¹⁷

Základním stavebním kamenem srozumitelnosti je správná výslovnost souhlásek. Nepřesné vyslovování souhlásek se objevuje velmi často u dětí, které se v mluvení teprve vyvíjejí. Další příčinou mohou být různé vady řeči, kdy nejčastěji bývají chybně vyslovovány souhlásky „r, ř, s, š, c, č, l, k“. V tomto případě je důležité spolupracovat s logopedem, který zjistí, co je příčinou poruchy. Poté se neopravuje vadná hláska, ale nacvičuje se nová. Jednou z příčin může také být technicky špatné vyslovování. Jedná se o sykavky, které se nesmí vyslovovat příliš dlouze. Pokud hlasový profesionál tuto nutnost nesplňuje, jeho projev je doprovázen nepříjemným sykotem. Ovšem, když to naopak přežene, může sykot vystřídat šišlání. Doporučuje se sykavky vyslovovat plynule a zřetelně.

Bakalářská práce ukazuje jednoduché rady, jak správně vyslovovat určité souhlásky. Například slova se zdvojeným „n“ – *cenný, plyný, obranný* je třeba vyslovovat pouze s jedním „n“. Jako kdyby byly napsány takto: *cený, plyný, obranný*. Další rada se také týká souhlásky „n“. V případě, že je souhláska „n“ ve slově před souhláskami „k“ nebo „g“, musí se vyslovovat tzv. zadní „n“. Jedná se třeba o slova *banka a bingo*. Pokud se této rady jedinci nedrží, zní zmiňovaná slova takto: *ba'n'ka, bi'n'go*.

Při vyslovování souhlásky „r“ je velmi důležité nepřehánět kmitání špičky jazyku. Další podmínkou jsou měkké začátky při oddělování slov a správné přízvuky, které nezmění smysl sdělení.¹⁸

Pátová dodává: *„Naučit se řečnickému umění – k tomu nestačí jen snaha a teoretické poučení. Je nutné znát i konkrétní metodické pokyny k jednotlivým složkám mluvní techniky, cvičit a objevovat stále nové, další pokyny a pomůcky k zdokonalování mluvního projevu.*“¹⁹

17 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 33
ISBN 25-057-83.

18 Tamtéž, s. 33.

19 Tamtéž, s. 36.

1.6 Výrazové složky hlasového projevu

Tempo

Při mluvním projevu je správné zvolení tempa velmi důležité nejen kvůli srozumitelné artikulaci, ale také pro lepší pochopení obsahu sdělení. Pro posluchače je velmi náročné vnímat projev, který má příliš rychlé tempo, zejména jedná-li se o téma, které je pro něj úplnou novinkou. Posluchač se musí více soustředit a brzy se unaví. Naopak při velmi pomalém tempu projevu ztrácí posluchač pozornost a mnohdy je velmi těžké spojit si počáteční myšlenku se závěrem. Nejvhodnější je tempo střídat podle důležitosti textu. Tedy velmi podstatné informace sdělovat pomaleji a text, který je posluchačům známější, uvést rychlejším tempem. Je nutné vycházet také z toho, jak je publikum vyspělé, popřípadě jak rozumí nebo nerozumí danému tématu. Také je důležité zmínit, že jsou rozeznávány dva druhy tempa. Osobní tempo, které určuje naše povaha a věčné tempo, které určuje vnější komunikační situace.²⁰

Frázování

Frázování je logické členění na určité celky. Pátová upřesňuje: „*Je to v podstatě členění myšlenek, s nimiž souvisí dýchání. „Délka“ myšlenky je mírou pro množství vzduchu, které před frází nadechneme. Je-li fráze delší, přibíráme ještě na vhodném místě (abychom neporušili smysl) pomocný dech.*“²¹

S nabíráním vzduchu nesmíme ztratit nebo omezit naše myšlenky. Dech je nutné přibírat nenápadně a na vhodném místě.

Přízvuk

Při přízvuku jde o lehké zesílení hlasu v určité části slova. Je daný charakterem určitého jazyka. Například francouzština má přízvuk na poslední slabice, italština na předposlední a u ruštiny jsou přízvuky pohyblivé.²² V českém jazyce je přízvuk vždy na

20 ČERTÍKOVÁ, H. *Moderátor za mikrofónom: (ako zvládnuť moderátorské remeslo)*. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola muzických umění. Divadelní fakulta. 2008. s. 33-34. ISBN 978-80-85182-97-2.

21 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultúre mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 39. ISBN 25-057-83.

22 ČERTÍKOVÁ, H. *Moderátor za mikrofónom: (ako zvládnuť moderátorské remeslo)*. 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola muzických umění. Divadelní fakulta. 2008. s. 26. ISBN 978-80-85182-97-2.

první slabice. Výjimkou je ostravské nářečí, ve kterém se přízvuky mnohdy posunují na další slabiky. Pátová varuje: „*Velmi častou chybou ve slovních přízvucích je kladení důrazu po předložce, například „na zahradě“, místo správného „na zahradě“. Tyto případy máme v mluveném slově chápat jako jedno slovo, které bychom napsali dohromady, tedy „nazahradě“, čímž nám přízvuk přirozeně a správně vyjde na předložku.*“²³

Vedle přízvuků slovních stojí také přízvuky větné. Ty se používají podle smyslu věty. Zdůrazňuje se vždy to, co je ve větě nejpodstatnější. Například: „*Já chci jít ven.*“ Přízvuk na slově „ven“, který znamená, že není podstatné kdo a co, ale kam chce dotyčný jít. Je důležité, mít na paměti, že přízvuky musí být dynamické, aby udrželi divákovu pozornost.

Síla

Síla neboli dynamika v hlasovém projevu je relativní, protože každý z nás má jinak silný hlas. Silný hlas samozřejmě není zárukou úspěchu. Stejně tak slabý hlas není úplně nepoužitelný. Častým cvičením a pochopením techniky mluveného slova může i slabý hlas dosáhnout úspěchu. Platí ovšem, že čím je hlas slabší, tím důrazněji musí hlasový profesionál artikulovat. Relativnost dynamiky také způsobuje prostředí, místnost a v neposlední řadě počet posluchačů. Klíčem k úspěchu je použití střední síly hlasu přizpůsobené danému prostředí.

Pozornost posluchačů, ať už při obyčejné konverzaci nebo při veřejném projevu, zvýšíme dynamickými vlnami. Tyto vlny nesmí zdůrazňovat každý začátek věty a musí být spojené s obsahem sdělení.²⁴

23 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 39. ISBN 25-057-83.

24 Tamtéž, s. 38-40.

2 NONVERBÁLNÍ KOMUNIKACE

Nonverbální neboli mimoslovní komunikace je druh sdělování, přesněji opak slovní komunikace. Můžeme jí provádět různými způsoby. Sdělujeme něco například pomocí výrazu v obličeji, dotekem, oddálením se od někoho, gesty, pohyby, postojem, ale i tónem řeči či úpravou zevnějšku. Nonverbální i verbální komunikace se velmi často vzájemně doplňují. Diváci ji mohou pozorovat především u televizních moderátorů, ale samozřejmě i sami na sobě a na svých blízkých.

Zájem o mimoslovní komunikaci se v posledních 10-15 letech zvýšil a stále roste. Dá se říct, že je tento druh komunikace oblíbený u téměř každého povolání - u herce, moderátora, malíře i sochaře, ale i u ekonoma, pedagoga i právníka. Růst zájmu je zřejmě způsoben současným trendem, do kterého zapadá časté sledování TV a počítače, kde vnímáme nonverbální komunikaci u jiných lidí ve velkém množství. Pomocí neverbální komunikace si sdělujeme emoce, zájem o sblížení, tvoříme dojem o tom, kdo jsme, ovlivňujeme postoje ostatních zúčastněných a řídíme vzájemné vztahy.²⁵

2.1 Mimika

„Lidská tvář má velice bohatý komunikační potenciál. Je prvořadě důležitým sdělovačem emocionálních stavů. Odráží vzájemné postoje lidí, kteří spolu jednají, poskytuje zpětnou vazbu v rozhovoru, tj. odpověď na to, co jsme druhému člověku řekli. Někteří badatelé se dokonce domnívají, že z hlediska sociální komunikace je tvář vedle slova druhým nejdůležitějším sdělovacím prostředkem v mezilidském styku.“²⁶

Mezi nejvýraznější mimické projevy patří smích a pláč. Tyto projevy jsou vzbuzovány určitými podněty a probíhají stereotypně. Pokud hovoříme o projevech emocí, je nutné zmínit i samotné emoce. Z obličeje můžeme vyčíst štěstí, neštěstí, radost, smutek, klid, rozčílení, zájem, nezájem, spokojenost, nespokojenost, překvapení, očekávání, strach i jistotu. V tomto případě se jedná o primární emoce. Sekundární emoce jsou odvozeny

25 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 32. ISBN 25-095-88.

26 M. L. Knapp In: KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 34. ISBN 25-095-88.

od emocionálních výrazů v obličeji. Ty jsou snadněji ovlivnitelné výchovou, prostředím a kulturou. Patří mezi ně třeba rychlé vystřídání jednoho emocionální výrazu druhým. Například, když část obličeje vyjadřuje jednu emoci a druhá část jinou nebo dvě současné emoce ve výrazu najednou. Emoce se dále rozdělují na pravé a hrané.

Obličej rozdělujeme na tři mimické zóny. Oblast čela a obočí, nejdůležitější oblast očí a víček a dolní část obličeje s dominantní partií úst. V každé této zóně se dá nejlépe identifikovat nějaká emoce. V oblasti čela se nejlépe objevuje překvapení. V oblasti očí zase smutek a radost. Šťěstí se dá s velkou přesností vyčíst z dolní části obličeje. Zajímavé je, že rozčilení je rovnoměrně rozloženo po celém obličeji. Někteří lidé umí číst z obličeje téměř dokonale a jsou schopni rozpoznat i kvalitu emocí.²⁷

2.2 Proxemika

Nejen našimi výrazy v obličeji, ale také přiblížením nebo oddálením se od druhé osoby, něco sdělujeme. Proxemikou se tedy rozumí vzdálenost mezi jednotlivými komunikujícími. Tuto vzdálenost mezi lidmi, kteří spolu přijdou do styku, lze měřit.

Každý jedinec má svojí osobní zónu. To je pomyslná čára označující prostor kolem člověka, přes kterou nerad pouští jiné lidi. Jestliže někdo vnikne do této osobní bubliny, je to považováno za netaktnost a vtíravost. Velikost zóny ovlivňuje nejvíce prostředí, ve kterém osoba vyrůstá a žije. Poté osoba, která do zóny vstupuje – její kultura, věk, pohlaví, rasa, zdravotní stav a schopnost porozumět. Je dokázáno, že člověk má více takovýchto bublin, které mají různý poloměr. Pouští proto různé lidi různě hluboko, z čehož vyplývají tzv. proxemické zóny:

- **intimní zóna** – vzdálenost osob je do 60 cm,
- **osobní zóna** – vzdálenost osob je 60 až 120 cm,
- **společenská zóna** – vzdálenost osob je 1,2 až 3,6 m,
- **veřejná zóna** – 3,6 m a více.

27 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 41. ISBN 25-095-88.

Pokud se setkají dva lidé s odlišnými vzdálenostmi svých osobních zón, může vzniknout tzv. proxemický tanec, při kterém hledají oba zúčastnění míru vzájemného oddálení vyhovující oběma. Osoba, pro kterou je vzdálenost příliš velká se snaží k druhé osobě přibližovat. Druhá osoba má ovšem jinou představu, a proto ustupuje dozadu nebo do stran. Tento jev trvá různě dlouho, záleží na míře netaktnosti méně taktního z osob. Obvykle se tento tanec řeší určitým kompromisem. Čím bližší si lidé jsou, tím je mezi nimi kratší vzdálenost při komunikování. Podle výsledků pokusů ovlivňuje vzdálenost mezi osobami také to, jak se cítí. Pokud byl člověk za něco kritizován, udržuje si větší odstup, naopak v případě, že byl pochválen, vzdálenost mezi osobami se snižuje.²⁸

2.3 Haptika

Pro haptiku je nejdůležitějším smyslem hmat, konkrétně dotek. Hmat se rozvíjí mnohem dříve než ostatní smysly a také je velmi složitý a potřebný. Krivohlavý doplňuje: „Zjistilo se totiž, že hmat není jedním jediným smyslem, ale celým souborem různých smyslů, které mají společné to, že jejich orgány jsou zakončeny v kůži.“²⁹

V haptice se jedná o tzv. taktilní kontakt, což je dráždění a stimulace kožních smyslů. Do tohoto kontaktu patří příjem zpráv o působení tlaku, tepla a chladu, o vlivu podnětů a někdy je sem zařazován i smysl pro vibrace. Perceptorů tlaku, chladu, tepla a vibrací je na kůži miliony, na některých místech více a na některý naopak méně.

Doteky mají svou charakteristiku. Některé druhy doteků mohou být projevem nepřátelství, například facka či odstrčení. Jiné jsou naopak projevem sympatie, například pohlazení. Dotek může být přímý, když se jedná o dotek „kůži na kůži“ nebo nepřímý, když například poplácáme po rameni kamaráda, který má na sobě kabát.

Doteky mají také své určité významy. Tady je pět těch nejpodstatnějších:

- dotek dokáže vyjádřit pozitivní emoce, jako lásku, sexuální zájem, podporu, pochopení,

28 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 50. ISBN 25-095-88.

29 Tamtéž, s. 55.

- dotek dokáže vyjadřovat také negativní emoce, například agresivitu,
- pomocí doteku je možné ovládat a usměrňovat chování, pocity a postoje jiných osob,
- doteky jsou součástí pozdravů a loučení, například podání ruky, polibek, objetí nebo poplácání po rameni,
- velmi často jsou využívány tzv. funkční doteky, při kterých provádíme určitou činnost za účelem pomoci druhému, například sundáním vlasu či smítka z jeho kabátu.³⁰

2.4 Posturologie

Je chápána jako řeč našich postojů a držení těla. Tím, kde má jedinec nohy a ruce, kam naklání hlavu, jestli je předkloněn nebo zakloněn, a na jakou stranu, také komunikuje se svým okolím. Svými postoji posílá druhým nějaké sdělení. Jeho tělesná poloha vyjadřuje to, jak se cítí i to, co se s ním dělo v předchozím okamžiku. Do jisté míry naznačuje i to, co se s ním teprve dít bude. Thiel doplňuje: *„I úhel; ve kterém se v nezávazném hovoru k sobě postaví dvě osoby, prozrazuje mnoho. Může další osoby do rozhovoru přijmout nebo je z něho vyloučit. Když stojí dvě osoby otočené k sobě v 90 stupňovém úhlu a při příchodu třetí osoby otočí horní část těla směrem k ní, znamená to pozvání k rozhovoru. Když se úhel změní na 0 stupňů a obě osoby se během rozhovoru otočí přímo proti sobě, vytvářejí uzavřenou společnost. Vylučují z rozhovoru třetí osobu, jednoznačně dávají najevo, že chtějí být sami.“*³¹ Fyziologie rozděluje tři základní polohy a to polohu ve stoje, vsedě a vleže.

Člověk zaujímá jinou polohu, když je sám a jinou, když má pocit, že by mohl být viděn nebo se nachází v něčí přítomnosti. Poloha komunikujících osob vyjadřuje, jak moc zajímá hovořícího to, o čem mluví, a jak moc je pro něj důležité poslouchajícího přesvědčit a získat na svoji stranu. U osoby, která je posluchačem, vyjadřuje tělesná poloha to, do jaké míry ho obsah sdělení zajímá, a jestli je stejného nebo opačného

³⁰ *Haptika*. [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://dan.univerzita-online.cz/psychologie/haptika>.

³¹ THIEL, E. *Řeč lidského těla prozradí víc než tisíc slov*. 1. vyd. Bratislava: Plasma Service, 1993. s. 15. ISBN 80-901-4121-8.

názoru. Jiné postoje zaujímají přátelé a jiné nepřátelé. Pokud se jedná o komunikaci ve skupině, vyjadřuje se souhlas nebo nesouhlas příklonem či odklonem. Jemnějším způsobem vyjádření je tzv. kongruence poloh. Křivohlavý vysvětluje na příkladu: *“V rozhovoru se vyhroť situace tak, že člen (A) se domnívá, že něco je černé, a člen (B) naopak, že je to bílé. (A) si přitom založí ruce v bok a (B) si složí ruce na prsou. Ostatní členové skupiny naslouchají rozhovoru. I když slovy nedávají najevo, se kterou stranou sympatizují, přece jen to často vyjádří svými rukama. Některý z účastníků si dá ruce v bok, jiný je naopak založí na prsou. Nemusí přitom jít o tak jednoznačný postoj jako u (A) či (B), ale základní prvky tohoto postoje jsou zřejmé. A to je rozhodující!”*³²

I v oblasti zaujímání postojů jsou ve hře určité faktory. Situaci ovlivňuje povaha, kvalita mezilidských vztahů, kultura, atmosféra a psychika. Polohy vznikají víceméně automaticky. Člověk si něco vypočlehně, zaujme k tomu stanovisko a podle toho komunikuje i jeho tělo prostřednictvím postoje.

2.5 Kinezika

Kinezika pojednává všeobecně o pohybech, které jsou zahrnuty v neverbální komunikaci. Vedle autentických neboli pravých pohybů rozeznává kinezika také nepravé tzv. parakinetické jevy. Jsou to nonverbální signály, které určují, jak bude interpretován pravý pohyb. Kinezika se nezaměřuje jen na jednotlivce, ale i na skupiny, ve kterých lze pozorovat každého zvlášť nebo se zaměřit na pohyby celku. Můžeme sledovat harmonii, disharmonii, koordinaci či nesoulad. Ve většině případů jsou pohyby zkoordinovány s fonetikou, tzn. že to, co si lidé říkají, se projevuje i na jejich pohybech. Velmi studovaným jevem v kinezice je imitace. Jedná se o to, že jeden člen skupiny napodobuje druhého člena.

Základním prvkem kineziky je gesto. Křivohlavý vysvětluje: *„Gesty se rozumějí pohyby, které mají výrazný sdělovací účel, které doprovázejí slovní projevy nebo je zastupují. Jde přitom o pohyby kterékoliv části těla – nejen rukou, i když je pravda, že*

32 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 63. ISBN 25-095-88.

většina gest je záležitostí právě rukou.“³³ Při pohledu do historie zjistíme, že gesta jsou předchůdcem řeči a někteří odborníci se dokonce domnívají, že předchází zrodu jazyka o téměř jeden milion let. Gesta zastávají velice významnou pozici dodnes. V současné době doplňují to, co by bylo možné říci jen slovem, ale je to mnohem více srozumitelnější, když se to i ukáže. Například muž, který udeří pěstí do stolu a k tomu řekne: „*Bude tady ticho.*“ Tímto gestem dokazuje, co vše je schopen udělat pro ticho a výsledek tak může být mnohem efektivnější. Gesta mají určitou sílu, kterou zkrátka slova nemají.

V některých případech se může jedinec setkat s protichůdností gesta a řeči. Gesta říkají ano a slova ne. Křivohlavý říká: „*V současné době se studuje synchronizace gest s určitými obsahovými prvky v řeči, s intonací řeči, s gramatickou i sémantickou strukturou řeči i s paralingvistickými projevy. Hledá se přitom nejen vztah k hovořící osobě, ale i k osobě naslouchající. Sleduje se, jakou atmosféru navozují různá gesta, za jakých situací se jich používá a kdy se jim naopak vyhýbáme.*“³⁴

Na užívání gest působí etnické vlivy. Například temperamentní Italové při mluvení i naslouchání doslova „šermují rukama“. Jejich gestikulace je oproti naší nadměrná. Francouzi, kteří jsou označováni za elegány, gestikulují velmi decentně. Angličané převážně gestikulují rukama, oproti nim Arabové gestikulují přímo celým tělem.

2.6 Řeč očí

Ne nadarmo se říká, že oči jsou oknem do duše. Komunikovat lze totiž také pomocí očí a pohledů. Čím větší je zrakový kontakt, tím se zúčastnění cítí lépe. Když je nižší, zúčastněná osoba se může cítit více jako objekt, než jako partner. Co o lidech vypovídá délka pohledu? Dlouze se dívají na jedince, na kterých jim záleží, a kterých si váží. Také na zkušenější osoby, přátele a zkrátka na lidi, které mají rádi. Některé pohledy mohou být velmi nepříjemné, například ty velmi dlouhé nebo naopak lhostejné letmé pohledy. Ženám jsou obecně velmi příjemné pohledy od stejně starých nebo o trochu starších mužů, naopak velmi nepříjemné jsou pohledy o generaci starších mužů a stejně

33 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 71. ISBN 25-095-88.

34 Tamtéž, s. 72.

starých žen. Podobně je tomu i u mužů, kterým jsou příjemné pohledy mladších nebo stejně starých žen a nepříjemné pohledy od všech mužů, nejvíce od těch stejně starších. Za zúčastněnou osobu částečně také promlouvají její zornice. Zhruba před čtyřiceti lety se totiž přišlo na to, že se mění průměr zornice podle intenzity emocionálního stavu pozorovatele. Pokud má člověk průměr zornic poměrně velký, znamená to, že je citově vzrušen, naopak malý průměr vyznačuje tzv. zlostné oči.

Vzájemný pohled z očí do očí považujeme za vrchol neverbální komunikace. Rozlišují se dva různé případy. V tom prvním je střetnutí pohledů bráno jako vyvrcholení přátelských vztahů. Projevuje se vzájemná důvěra a přátelství se utužuje. V druhém případě může být střetnutí očí bráno jako vyvrcholení negativních vztahů, které vyjadřuje obrazné zabodnutí dvou šípů.

*„Oči dělají to, co by dělaly nohy, kdyby mohly: chodí tam, kam by člověk rád šel, a odvracejí se odtamtud, odkud by nejraději utekl.“*³⁵ Tím, co konají oči, člověk říká druhým lidem, nejen to, jak se cítí, ale i to, jaký má k druhé osobě vztah. Tento vztah funguje i obráceně. Druhá osoba mu také svým pohledem říká, jak jí je, jaký má postoj k danému tématu a jaký má pocit ze setkání s ním. Bez možnosti očního kontaktu a pohledů by byla komunikace ochuzena o něco velmi cenného.³⁶

2.7 Paralingvistika

Patří do základních projevů nonverbální komunikace. Konkrétně se jedná o svrchní tón řeči, neboli akustickou stránku řeči, která vypovídá o psychickém stavu mluvčího. Pomocí paralingvistiky se zkvalitňuje komunikace. Paralingvistika může být spolehlivým ukazatelem stavu emocí. Například podle zbarvení hlasu nebo tóniny je možné poznat radost, smutek, beznaděj či vzrušení. Pomocí paralingvistiky můžeme také navazovat nové vztahy.

35 KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 83-84. ISBN 25-095-88.

36 Tamtéž, s. 75-86.

U slovních projevů se mění produkce slov od ticha, které může znamenat váhání či nejistotu, až po rychlý příval řeči, který může znamenat, převážně s kombinací zvýšeného hlasu a vyššího tónu, neklidnost hovořícího. Pokud je osoba nemluvná, znamená to většinou, že ji něco trápí, a brání jí to ve slovním projevu. Mezi složky paralingvistiky také patří mimoslovní akustické projevy, například „é, ehm, eh“. Dále také chyby v řeči, které značí psychickou tíseň hovořící osoby, zbytečné pomlky v řeči, intonace a dynamika.³⁷

³⁷ TIELICZKA, D. *Neverbální komunikace: paralingvistika, proxémika, kinesika*. [online]. [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.ksj.zcu.cz/zpravy/zprava15.doc>.

3 HLASOVÝ PROFESIONÁL

Hlasoví profesionálové mohou být učitelé všech stupňů škol, herci, zpěváci, imitátoři a moderátoři. Hlasový profesionál je osoba, která nutně potřebuje svůj hlas k tomu, aby kvalitně vykonávala svoje zaměstnání. Základní rozdělení hlasových profesionálů je pouze na dvě skupiny, a to podle způsobu používání hlasu.

Jsou to:

- lidé pracující se zpěvním hlasem,
- lidé pracující s mluvním hlasem.

Tato práce je zaměřena na druhou skupinu, která využívá ke své práci hlas mluvní.

3.1 Moderátor

Komunikátor, konferenciér, průvodce, vedoucí diskuze, to jsou synonyma ke slovu moderátor. Člověk na této pozici řídí, vede a usměrňuje výstupy, rozhovory a diskuze s dalšími lidmi. Moderátor by měl být ctižádostivý, sečtělý, dobře vypadající, schopný sebeovládání, dobrý psycholog a diplomat, schopný improvizace. Zároveň musí mít dostatečné rétorické schopnosti a snahu o kvalitní přípravu. Stejně jako by se křesťané a židé měli řídit svým desaterem přikázání, měli by se moderátoři řídit desaterem moderátora.

Desatero moderátora podle J. Velebného:

- spoléhejte se především sami na sebe,
- mluvte jen o tom, co se od vás požaduje,
- nezapomeňte na nezbytnou moderátorskou aktivitu a emoce,
- pamatujte, že vypuštěné slovo nezastavíte ani párem volů,
- moudřejší vždy ustoupí – nehádejte se,
- buďte vždy ochotní a vstřícní,
- dejte si pozor na krizovou komunikaci a buďte vždy ve střehu,
- necítíte-li se fit, nevystupujte,

- nikdy nekritizujte uznávané osobnosti, firmy a autority,
- hovořte jen o tom, o čem něco víte.

Moderátor je samozřejmě také jen obyčejný člověk, který může chybovat. Nejvíce chyb způsobuje nedostatečná příprava a tréma. Pokud moderátor není schopný zvládat krizové situace a improvizovat, může se mu to jednou vymstít. Jedním ze stavebních kamenů kvalitního projevu je metoda maximálního využití paměti, která se nazývá „brainjogging“. V rámci tohoto cvičení, které je nejefektivnější ráno nebo před náročným výkonem, si mohou hlasoví profesionálové zlepšit svoji paměť. Trénovat se může luštěním křížovek, logickými hrami nebo nakupováním bez seznamu.

V Čechách je v současné době několik zkušených a kvalitních moderátorů, například Marek Eben, Jan Kraus či Václav Moravec. Delší dobou je trendem postavit do role moderátora herce. Ti mají předpoklady pro kvalitní moderátorské vystoupení, protože perfektně ovládají hlasovou techniku, nonverbální komunikaci i mimiku. Mezi české moderátory-herce patří třeba Jan Budař, Miroslav Donutil, Martin Dejdar a Tereza Kostková.

Moderátor musí splňovat určité předpoklady. Například logopedická vada řeči je pro práci moderátora nepřijatelná. Moderátor musí být mistr slova, mluvit spisovně a co nejvíce se vyvarovat přecházkám. Výběr jazykových prostředků a celkového průběhu se liší podle typu pořadu. Jinak se moderátor vyjadřuje a chová v publicistickém a jinak v zábavním pořadu. Vše lze také přizpůsobit cílové skupině.

Respondent

Respondent je určitá osoba, od které se očekávají odpovědi na otázky položené moderátorem. Může být součástí nějaké diskuze díky své odbornosti a znalostem nebo je zájem o jeho laický názor na dané téma. Volba respondenta, která je velmi důležitá, je na moderátorovi nebo členech týmu. Pokud jsou hosté vhodně zvoleni, může to zvýšit sledovanost a úspěch celého vystoupení. Výběr respondentů a jejich počet se odvíjí od schopností moderátora, cílové skupiny a typu pořadu nebo vystoupení. Respondent může být známá osobnost, odborník na určité téma i obyčejný kolemjdoucí.

Povinností moderátora je nastudovat si podrobně scénář včetně detailů o respondentovi. V krizové situaci může kvalitní znalost respondenta zachránit situaci. Také lze díky tomu dopředu předvídat, jaké budou respondentovi odpovědi a chování.³⁸

3.2 Moderování

Pojem moderování vychází z latinského „moderate“, což znamená mírnit, krotit či zdržovat. Z čehož vyplývá, že kvalitní moderátor by měl umět krotit vášně a negativní emoce jak publika, tak i ostatních účinkujících. Při moderování se vede nebo zprostředkovává komunikace ve skupině tří a více lidí. Moderátor mezi nimi představuje určitou spojku. Kvalitní moderátor by měl mít maximální podíl na realizaci svého výstupu. Počínaje zjišťováním informací a spojitostí s daným tématem, přes seznámení s cílovou skupinou a respondenty, až po důkladné prozkoumání místa konání akce a jeho dostupnosti.

Časové fáze

Moderování se dělí na časové fáze přípravy, realizace a vyhodnocení.

Příprava

Scénář musí moderátorovi vyhovovat a musí odpovídat jeho schopnostem. Proto by se měl moderátor co nejvíce podílet na jeho přípravě. Důležité je také, aby věděl, jaká je cílová skupina jeho projevu a jací jsou hosté. Nutností je patřičná příprava na celé vystoupení.

Realizace

Před výstupem by si měl moderátor zkontrolovat, jestli nedošlo ke změnám ve scénáři. Ověřit, jestli cílová skupina a případní respondenti zůstali stejní. Zkušený moderátor si také ověří, zda-li jsou všechny dohodnuté podmínky splněny a je zajištěn hladký průběh celého výstupu.

38 KOSTĀNOVÁ, M. *Moderátor - psycholog a diplomat*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

Vyhodnocení

Na konci celé akce by si měl moderátor vyhodnotit, jestli došlo ke splnění jeho původních cílů. Zhodnotí se jeho verbální i neverbální komunikace, zrekapitulují se chyby a nedostatky celé akce. Poslední krokem je navržení změn a vylepšení pro další akci podobného typu.

Typy moderování

Stejně, jako rozdělujeme časovou fázi moderování, je možné rozlišovat typy moderování dle místa určení, způsobu realizace a typu prezentace.

Dle místa určení:

- **uzavřené**, které probíhají v úzkém kruhu, například vnitřně-firmní beseda nebo porada,
- **otevřené**, které probíhají veřejně, například konference, besedy či společenské akce.

Dle způsobu realizace:

- **live**, u kterých je velmi důležitá je příprava a nároky na kvalitu jsou vysoké; mimo jiné je nutná schopnost improvizace, protože to, co řekneme, všichni uslyší,
- **předtočené**, které je možné sestříhat nebo opakovat.

Dle způsobu prezentace:

- **audiovizuální média** – TV, rozhlas, internet,
- **tisková média** – kulaté stoly v redakcích,
- **společenské akce, tiskové konference a besedy, semináře**,
- **firmy** – efektivní řízení, například odborné diskuze.³⁹

39 ORAVCOVÁ FORMÁNKOVÁ, N. *Moderátor/Moderátorka*, Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

3.3 Nedostatky moderátorů

V médiích je možné pozorovat, že ne všichni moderátoři, reportéři a osoby účinkující ve sdělovacích prostředcích jsou profesionálové se vším všudy. Kvalita pracovníků v médiích by přitom měla být velmi vysoká, protože média ovlivňují velkou část populace. Toto téma komentuje Šiška: „*Ozývají se hlasy, které poukazují na nízký stupeň parlamentní a senátní rétoriky nebo kritizují nekorektní výslovnost některých pracovníků těch mediálních a vzdělávacích institucí, které by měly kulturu mluveného slova respektovat, na správných místech ji prosazovat a podporovat.*“⁴⁰

Mluvní výkony některých moderátorů opravdu nemají potřebnou úroveň. Mluvní výkony veřejnoprávních médií se liší od výkonů těch soukromých. Také se musí brát ohled na současný trend přímých přenosů. Na moderátory je vyvíjen velký tlak a požadavky na kvalitu výstupu se zvyšují. Když není moderátor pohotový, není opravdový profesionál. Bohužel moderátoři v „live“ přenosech bývají velmi často rozpačití a nervózní a tomu také odpovídá jejich výkon.

Další častou chybou bývá nedodržování spisovného jazyka. V médiích se můžeme setkat s používáním obecné češtiny, která je složkou nespisovného jazyka, tudíž nemá v mluvních projevech co dělat. Ovšem v normální konverzaci se běžně používá.

Je možné říci, že současní moderátoři se dopouští mnoha chyb. Používají při vyjadřování nespisovné výrazy, propadají trémě, nedostatečně se připravují, v jejich projevech se objevují parazitní jevy a bohužel také někdy nevhodně používají hlas, špatně intonují i frázují.

Častou chybou bývá i nevhodné zkracování nebo prodlužování samohlásek, což se velmi často stává právě při užívání hovorové češtiny. K tomuto prohřešku se také přidává polykání nebo zbytečné protahování koncovek. V neposlední řadě je nutné zmínit nepříliš ojedinělou chybu, kterou je nulová nebo příliš nízká znalost dýchání při mluvním výkonu. Některým moderátorům se stává, že špatně odhadnou část, kterou mají říct na jeden výdech a z toho potom vyplývá další chyba, kterou je nelogické kladení důrazu ve větách.

40 ŠIŠKA, Z. *Fonetika a fonologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 42. Skripta (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1044-3.

Faktorů, které způsobují to, že někteří moderátoři nepodávají maximálně kvalitní výkony, může být spousta. V první řadě to může být způsobeno výchovou, kulturou i povahou člověka. Někdo zkrátka může mít perfektní přípravu, ale stejně ho nakonec pohltní tréma, která způsobí chyby v projevu. Spornou otázkou zůstává, jestli se takovýto člověk vůbec hodí do mediálního světa. Další možností je, že někteří ze současných moderátorů nemají patřičné vzdělání umožňující kvalitní odvádění této práce. Někteří z nich jsou modelky, bývalé miss či absolventi škol s úplně jiným zaměřením. Jediným možným řešením je pravidelné vzdělávání v oblasti hlasové výchovy pomocí odborníka.⁴¹

3.4 Jak překonat trému

I přes dostatečné zkušenosti v oboru moderování je možné, že se někteří před svým výkonem neubrání trémě. Trémou trpí nejenom řečníci, ale také herci, zpěváci, a dokonce i lidé, kteří nemají s těmito povoláními nic společného, například žáci, studenti i zaměstnanci různých firem. Je důležité si uvědomit, že trémou trpí i ostatní lidé a není to opravdu nic zvláštního nebo ojedinělého.

Toman vysvětluje: „*Při trémě dochází k napětí svalů, takže náš postoj je strnulý. Třesou se nám ruce i nohy. Zadíáváme-li se do moře očí, které jsou na nás z obecenstva upřeny, náš pohled se stane nejistý a kradmý. Proto se raději vyhýbáme tomu dívat se do obecenstva. Někdo má zaťaté pěsti, jiný se křečovitě drží stolu rukama, jako by měl strach, aby neupadl. Jiný si nervózně hraje s tužkou, představuje sklenici s vodou, kroutí knoflíkem.*“⁴² Kromě těchto projevů můžeme upozorovat, že se tréma odráží také na našem hlase. Hlas často přeskakuje, řečník mluví příliš pomalu nebo příliš rychle a projev se neobejde bez parazitických výrazů.

Tréma vzniká, protože se bojíme, že naše vystoupení skončí fiaskem. Hovořící osoba může být nejistá, protože není přesvědčena o zajímavosti svého přednesu. Jiní se mohou bát koktání, přeřeknutí, zapomenutí textu, zakopnutí nebo dokonce výsměchu z řad posluchačů. Pátová píše: „*Propagandisté a učitelé se často ptají, čím je možné zabránit*

41 HORKÁ, H. *Technická vybavenost lidí, kteří ve své profesi používají hlas*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

42 TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. s. 291. ISBN 25-007-76.

pocitům sucha v ústech nebo v krku, co dělat, aby se dobře mluvilo. Nutné je uvědomit si nejprve příčinu onoho sucha. Bývá to především vzrušení, nervozita až tréma před výkonem, nebo podmínky prostředí – přetopeno, suchý vzduch a podobně. V prvním případě nejvíc pomáhá dobrá předcházející příprava (dobré nastudování referátu, alespoň některé části i hlasitě), dále zavedení hlubokého dechu na uklidnění, čerstvý vzduch a pak někdy ještě svlažení rtů trochou vody nebo šťávy, případně nějaký tvrdý bonbón.“⁴³

První krokem v boji proti trémě je vybudování sebedůvěry. Pokud budeme na diváky působit sebevědomě, dostaneme se do role potencionálního vůdce. Na to navazuje samozřejmě kvalitní příprava, která je stěžejním kamenem celého vystoupení. Pokud se dotyčný kvalitně nepřipraví, nezíská potřebné sebevědomí. Toman dále radí: „*Využijte pocitu rozechvění kladným způsobem. Zažehňte strach a obraťte rozechvění v nadšení, s jakým budete mluvit k posluchačům o věci, s kterou je chcete seznámit.*“⁴⁴

Dalším důležitým bodem, jehož plnění vede k odbourání nebo zmírnění trémy, je ovládání dechu. Podstatné je dýchat pomalu a zhluboka. Teprve, když tréma pomalu odchází, může řečník zrychlit tempo řeči. V neposlední řadě stojí za vyzkoušení rozhýbání svalů před vystoupením, počínaje čelistí a konče dolními končetinami. Častým veřejným vystupováním se tréma také zmírní. Člověk si v podstatě zvykne na vystupování před větším počtem lidí a postupem času pro něj není tato situace tolik ojedinělá. Každý řečník by si měl pamatovat, že většinou diváci nejsou jeho nepřátelé, ale naopak se přišli dozvědět něco nového a těší se na řečníkův výstup.

Když projev skončí a dopadne dobře, veškeré negativní pocity jsou pryč. Řečník ovšem nesmí zapomenout, že i po skončení, má určité povinnosti. Při odchodu z pódia by měl vypadat stále velmi důstojně a sebevědomě. Velmi nevhodné je si na závěr oddechnout. Tím moderátor poukáže na to, že celé jeho vystoupení byl obrovský boj. Toman dodává: „*Sám jsem ve svém mládí pociťoval takový ostych, že mne stálo velké odhodlání přihlásit se k diskuzi na schůzi aktivu asi 50 pracovníků. Znalost věci a nadšení pro ni mne však přiměly zvednout ruku.*“⁴⁵

43 VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. s. 20-21. ISBN 25-057-83.

44 TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. s. 292. ISBN 25-007-76.

45 Tamtéž, s. 294.

4 MÉDIA

Pojem média zná většina lidí, jelikož média jsou v současnosti všude kolem nás. Slovo „médiu“ pochází z latiny a v češtině znamená prostředek nebo prostředník. Proto můžeme tento široce uplatnitelný pojem najít i v oborech jako je chemie, biologie nebo třeba fyzika. Médiu zastává funkci zprostředkovatele i v souvislosti s komunikací, a proto získalo konkrétnější pojmenování komunikační médiu.

„Média jsou společenské instituce, které se ve velkém podílejí na zajišťování komunikace ve veřejné sféře, a tím přispívají k rozvoji, ustavování a proměnám kultury, tedy sdílených významů, hodnot a výkladů světa.“⁴⁶

Média rozdělujeme na tisková a elektronická. Mezi elektronická média patří rozhlasové a televizní vysílání, internet, videa, CD a DVD. Do skupiny tiskových médií řadíme knihy, noviny, časopisy, letáky a plakáty. V oblasti tiskových médií došlo k velké inovaci, protože jsou v současné době vydávány i v elektronické podobě na internetu. Proto jsou většinou tyto druhy tiskovin řazeny do elektronických médií.⁴⁷

Prostředků umožňujících komunikaci je ovšem mnohem více. Média mohou totiž představovat i kódy potřebné ke komunikaci. Pod takovým kódem si můžeme představit přirozený jazyk, například češtinu nebo němčinu a dokonce i dopravní značky. Tyto zprostředkovatele sdělení v komunikaci můžeme zařadit do primárních komunikačních médií. S rozvojem společnosti se zvyšovala i touha a snaha po větší vzdálenosti přenášení sdělení, které mělo být zároveň přeneseno co nejrychleji, k co největší skupině lidí a co nejdéle archivováno. Proto došlo k vývoji sekundárních médií, jejichž prostředky zaznamenávají a přenášejí sdělení.

Informace se zaznamenávají pomocí písma, tisku, obrázků a různých druhů nahrávání. Druhou fází je přenášení, které probíhá prostřednictvím přenosové a vysílací techniky, počítačových komunikačních sítí nebo jednoduše pomocí signalizace či pošty.⁴⁸

46 JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: (Strategie umění komunikace)*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 52. ISBN 978-807-3672-874.

47 MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. s. 9. ISBN 978-807-4520-020.

48 GREPLOVÁ, L. *Informační etika: tradiční versus nová média*. [online]. Brno, 2008. [cit. 2013-03-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/74436/ff_m

4.1 Masmédia

Masmédia jsou sdělovací prostředky, které oslovují širokou masu lidí velkým množstvím informací z jednoho zdroje. Během 19. a 20. století došlo k velkému vývoji tisku, rozhlasu, televize a filmu a tyto média se staly hlavními prostředky masové komunikace. Masmédia přinesla do světa řadu pozitivních efektů. Především díky nim byla lidem zpřístupněna kultura a zábava a také se výrazně zvýšila aktuálnost informací.

S příchodem tzv. nových médií, konkrétně internetu, se objevila možnost spoluvytvářet obsahy médií. Tedy přispívat a reagovat na různé události. Důsledky jsou pozitivní, jelikož je to skvělý prostředek k šíření svobody slova, ale i negativní, protože neexistuje cenzura a šíří se nepravdivé informace, které mohou lidem ubližovat.

Přesto, že to možná lidé tolik nevnímají, masmédia je velmi ovlivňují. Pomáhají utvářet názory, informují, dokážou vyvolat pocity strachu, radosti i smutku. Zkrátka všechny lidi obklopují a jen málokdo dokáže jejich vlivu uniknout či odolat.⁴⁹

Masmédia vykonávají pět různých funkcí a každá z nich má svou pozitivní i negativní stránku. Tady jsou:

- **funkce informační:** díky médiím získáváme informace a tím i potřebný přehled o tom, co se děje u nás i ve světě; mají ovšem možnost některé informace zkreslovat a podávat tak, jak chtějí; navíc nám určují, které informace se k nám dostanou, a které ne,
- **funkce interpretační:** pomáhají nám vysvětlovat souvislosti a formují veřejné mínění; na druhou stranu podsouvají lidem určité informace a veřejné mínění mohou lehce zmanipulovat,
- **funkce socializační:** díky médiím můžeme vidět, co se děje v jiných zemích jiným kulturám; také archivují informace pro další generace; jenže informace, které se k nám dostanou, nás mohou cíleně negativně ovlivnit; dalším problémem je, že se nadměrnou informovaností smazávají kulturní rozdíly, které mohou dokonce zaniknout,

⁴⁹ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: (Strategie umění komunikace)*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 25-33. ISBN 978-807-3672-874.

- **funkce zábavní:** média nám pomáhají vyplnit volný čas, relaxovat a také nám nabízejí pobavení; lidé by si měli dát pozor na to, aby je média zbytečně neokrádaly o čas a také by si měli pohlídat úroveň zábavy,
- **funkce veřejné kontroly:** masmédia mají moc a tvoří ideální nástroj k formování politických názorů a postojů; této moci se dá využít také negativně, zářným příkladem je fašistické Německo v roce 1935, které prostřednictvím televizního vysílání propagovalo fašismus.⁵⁰

4.2 Audiovizuální média

Mezi audiovizuální média patří všechna elektronická média. Rozhlas i televize musí být regulovány, protože využívají kapacitně omezené vysílání v tzv. kmitočtovém spektru. Subjekt, který chce vysílat, musí nejdříve dostat povolení od odpovědné organizace, která mu také přidělí frekvenci, na které bude vysílat. V České republice je odpovědnou organizací Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Český radiotelekomunikační úřad. Tyto instituce mají mimo jiné na starosti i správu celého audiovizuálního mediálního trhu a zároveň kontrolu vysílání.⁵¹

Televize

Televize je jednosměrné komunikační zařízení. Slouží k přenosu nejenom zvuku, ale i obrazu. Pojem televize vychází ze slova „télévision“, které je řeckého a latinského původu. Toto slovo skládající se ze dvou samostatných slov (z řeckého telé, tj. Daleko a latinského videre, tj. vidět), bylo prvně použito v raném počátku 20. století. Ovšem za první přenos prostých obrazců se zasloužili Britové William E. Ayrton a John J. Perry zhruba o 20 let dříve. Veřejnost se setkala s přenosem živých obrazů poprvé v roce 1928 díky skotskému inženýrovi Johnu Logie Bairdovi, který tři roky předtím pohyblivý

⁵⁰ GREPLOVÁ, L. *Informační etika: tradiční versus nová média*. [online]. Brno, 2008. [cit. 2013-03-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/74436/ff_m

⁵¹ ZAJÍCOVÁ, R. *Specifika rozhlasu a televize: MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST*. [online]. Praha, 2008. [cit. 2013-03-06]. Seminární práce. Univerzita Karlova. Dostupné z: <http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/specifika-rozhlasu-a-televize>

přenos předvedl. Po dlouhých osmi letech se diváci konečně dočkali prvního pravidelného vysílání, které odstartovalo v Londýně. Na našem území, tedy v tehdejší Československu, začalo televizní vysílání až v roce 1953. O osm let dříve již vlastnilo televizor kolem 8000 amerických domácností. Počet televizních přístrojů v amerických domácnostech rapidně rostl a v roce 1951 se vyšplhal na šestnáct milionů. Toto číslo se do roku 1954 ještě zdvojnásobilo. V ostatních zemích nebyly zaznamenány takto vysoká čísla, ale i přesto byla už tehdy televize považována za masové médium.

Televize se stala významným zdrojem informací a zábavy. Dokonce zastínila tisk i rádio patřící také do masových médií. Neustále se objevují nové trendy. V ne příliš vzdálených letech to byl například trend reality show. Nyní je velkým trendem televizních stanic větší počet vysílaných programů, které jsou zaměřené na určitou cílovou skupinu nebo žánr. Například Fanda, program určený pro muže, Nova Cinema, která diváky obohacuje českými i světovými filmy nebo třeba Telka, kde se vysílají staré pořady a seriály archivu TV Nova. V současné době je tedy televize nejrozšířenějším médiem a na paty jí šlape pouze nové médium – internet.⁵²

Digitalizace

Pojem digitalizace v masmédiích znamená přechod z analogového (spojitého) šíření signálu na digitální (číselný), který umožňuje počítačové zpracování a přináší řadu zlepšení, především televizního vysílání. Lidé se zbaví nepříjemného zrnění, nestálosti obrazu a zmizí i veškeré ruchy. Digitální vysílání má mimo jiné tu výhodu, že má menší kapacitní náročnost, a proto je možné v jedné datové síti šířit více televizních programů. To je také důvod toho, proč propukl trend nových TV stanic, který je zmíněn výše. Digitalizace měla také velký vliv na zvýšení možností rychlé výměny velkého objemu informací.

Nevýhodou digitalizace je fakt, že pro přijímání digitálního signálu, musíte vlastnit dekodér známý pod pojmem „set-top-box“. Ten propojuje televizní přijímač s anténou a proměňuje televize v digitální.⁵³

52 GREPLOVÁ, L. *Informační etika: tradiční versus nová média*. [online]. Brno, 2008. [cit. 2013-03-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/74436/ff_m

4.3 TV Nova

TV Nova se 13. ledna 1993 stala první komerční celoplošnou televizí v České republice. Držitelem licence je společnost CET 21, kterou zvolila Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Televize v té době sídlila v Měšťanské besedě. Generálním ředitelem společnosti CET 21 se v témže roce stal Vladimír Železný, který televizi svým obsahem přiblížil zahraničním stanicím. To se mu dařilo hlavně díky zavedení sitcomů a telenovel na televizní obrazovky TV Nova. Nutno podotknout, že byla v České republice TV Nova první televizí, která nabízela tyto nové žánry. Tehdejší diváci však nebyli na takové žánry připraveni, takže jejich oblíbenost rostla až v pozdějších letech. V roce 1999 byl Vladimír Železný z funkce generálního ředitele odvolán.

Předtím, než se TV Nova přestěhovala do ateliérů na Barrandově, kde sídlí dodnes, vysílala z budovy ve Vladislavově ulici v Praze. V roce 2007 odstartovala TV Nova vysílání nového celoplošného kanálu Nova Cinema, který je určen pro téměř všechny kategorie diváků. Ti si mohou vybrat z nabídky romantických filmů, hororů, thrillerů, komedií a dramát.

Po celou dobu vysílání měli diváci možnost vidět mnoho programových formátů zakoupených od zahraničních společností. Nejvíce příznivců si TV Nova ovšem získala řadou původních pořadů. Mezi ty zábavné patří například Riskuj, Kolotoč, Novoty či Ruská ruleta. Mezi tvorbu televize Nova spadají také telenovely Pojišťovna štěstí, Ordinance v růžové zahradě, Ulice a nejnovější přírůstek Gympl s (r)učením omezeným a sitcomy Comeback a Helena. Velkou základnu fanoušků vytvořily investigativní pořady Na vlastní oči a Občanské judo. Scénu doplňovaly pořady Áčko, Tabu či Eso.

V současné době k TV Nova patří dalších šest programů. Již zmiňovaná Nova Cinema, která je zaměřená na české i světové filmy, Fanda poskytující zábavu převážně mužům, Smíchov, který se stará hlavně o zábavu, Telka, na které můžeme sledovat starší i novější původní pořady TV Nova, sportovní kanál Nova Sport a v neposlední řadě hudební kanál MTV.

53 DRAHOŇOVSKÝ, T. *Seriál týdne: Digitalizace ovládne audiovizuální média*. [online]. 2005 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/digital/cro/_zprava/serial-tydne-digitalizace-ovladne-audiovizualni-media—190005

Nutno dodat, že Televizní noviny jsou na prvním místě divácké sledovanosti. Aktuálnost a „bulvárnost“ přitahuje k obrazovkám denně téměř 2 miliony diváků.⁵⁴

54 ŠTROBLOVÁ, S. *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa: Filmová a televizní dramaturgie a programová skladba*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 144-146. ISBN 978-80-86723-73-0.

PRAKTICKÁ ČÁST

Podstatou praktické části této bakalářské práce je dotazník, pomocí kterého se autorka snaží zjistit, jak vnímají respondenti moderátorské výkony třech vybraných moderátorek, a která z nich je podle jejich názoru nejsympatičtější a odvádí nejkvalitnější výkony po profesionální stránce.

Autorka si je plně vědoma toho, že ne každý, kdo je na televizních obrazovkách je moderátor. Konkrétně tři ženy, které hrají hlavní roli v dotazníku této praktické části, jsou hlasatelky, neboli zprávařky, nikoli moderátorky, jelikož „pouze“ čtou předem připravené texty. I přesto zůstanou v této práci moderátorkami, protože dotazníkové šetření je založeno na odpovědích laické veřejnosti a ta nerozlišuje moderátory, hlasatele, zprávaře, průvodce akcemi a další.

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jak vnímá laická veřejnost výkony a vystupování moderátorek hlavních Televizních novin na TV Nova. Jedná se o moderátorky Lucii Borhyovou, Markétu Fialovou a Renátu Czadernovou. Otázky se týkaly nejen profesionální stránky moderátorek, ale také jejich vizáže.

Výzkum byl proveden prostřednictvím elektronického dotazníku. Ten byl vybrán, protože je, dle autorky, nejvhodnější k řešení této otázky. Dotazník byl složen ze 14 otázek. Odpovědi byly uzavřené a respondenti si mohli zvolit pouze jednu z nich. V jednom případě se v dotazníku objevuje dichotomická otázka a ve čtyřech případech trichotomická. Tyto otázky umožňují odpovědět pouze **ano/ne** nebo **ano/ne/nevím/je mi to jedno**. Cílovou skupinou byli občané ČR starší 15 let. Celkem bylo dotázaných 130 respondentů.

V konečné fázi rozhodování byly zvoleny moderátorky TV Nova z několika důvodů. Hlavním kritériem bylo, aby posuzované moderátorky byly ženy, jelikož se na ně, dle názoru autorky, zaměřuje více diváků než na moderátory muže. TV Nova byla zvolena, protože, moderátorky této stanice jsou výrazné, ať už vzhledově, tak i svými kladnými i

zápornými výkony a jsou známe nejen díky moderování, ale i díky ostatním médiím, pro které jsou zajímavým objektem. Nakonec byl výběr specifikován ještě hlavními Televizními novinami, protože mají největší sledovanost ze všech televizních zpravodajství na jiných kanálech, ale také ze všech zpravodajství na TV Nova. Hlavní televizní noviny během dne doplňují ještě Ranní, Polední a Noční Televizní noviny. Ale přece jenom více diváků usedne k televizním obrazovkám v hlavním vysílacím čase.

Stanovené hypotézy

Hypotéza č. 1: Nejsympatičtější z trojice vybraných moderátorek je Markéta Fialová, především pro svou věrohodnost.

Hypotéza č. 2: Divákům záleží na tom, aby moderátorka vypadala dobře.

Hypotéza č. 3: Divákům vadí přehnané líčení a vyzývavé oblečení moderátorek.

Hypotéza č. 4: Divákům vadí moderátorské přeréky a zasekávání v průběhu projevu.

Hypotéza č. 5: Pro diváky je nejprofesionálnější moderátorkou z hodnocené trojice Markéta Fialová.

5.1 Charakteristika dotázaných

Zastoupení žen, které byly ochotny odpovědět, bylo výrazně vyšší, než zastoupení mužů, jak je vidět z Tabulky 1.

Tab. 1: Pohlaví dotazovaných

Pohlaví	žena	muž
%	62,00%	38,00%

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Věk dotazovaných byl rozdělen do čtyř skupin. Spodní hranicí byl věk 15 let, proto dotazník nebyl mladším lidem vůbec zasílán. Nakonec žádný z respondentů, kteří odpověděli, nebyl mladší 18 let. Nejvíce odpovídali ženy a muži ve věkové kategorii 18-30 let, jak je možno vidět z Tabulky 2.

Tab. 2: Věk dotazovaných

Věk	Do 18ti let	18-30 let	31-60 let	Nad 60 let
%	0,00%	74,00%	23,00%	3,00%

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Vzdělání dotazovaných bylo rozděleno také do čtyř skupin. Nejvíce odpovědělo mužů a žen, jejichž vzdělání je ukončeno maturitou, jak je vidět v Tabulce 3. O více jak čtvrtinu odpovědí se zasloužili muži a ženy s vysokoškolským vzděláním. Z toho vyplývá, že o Televizní noviny mají větší zájem lidé s maturitou nebo vysokoškolským titulem než lidé se základním vzděláním nebo vyučením.

Tab. 3: Vzdělání dotazovaných

Vzdělání	Základní	Střední bez maturity/vyučen	Střední s maturitou	Vysokoškolské
%	2,00%	2,00%	63,00%	32,00%

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

5.2 Hodnocené moderátorky

Lucie Borhyová⁵⁵

Narodila se 16. dubna 1978 v Praze. Maturovala na Gymnáziu Františka Palackého v Neratovicích a poté studovala rok v Anglii. Po návratu studovala Vyšší odbornou školu publicistiky a obor produkce na FAMU. Během studia vykonávala praxi v TV Nova jako pomocná redaktorka ve zpravodajství. Mimo jiné absolvovala i praxi v Českém rozhlase. V roce 1999 začala moderovat Televizní noviny a jejím partnerem při moderování se stal Reynold Koranteg. Tato dvojice si za 14 let svého působení získala přízeň mnoha diváků. Od roku 2005 moderuje i televizní magazín Víkend. Za svoji práci získala již mnoho ocenění. V anketě ANNO vyhrála kategorii Objev roku, pravidelně se vyskytuje na předních příčkách v anketě TýTý a několikrát se i stala nejoblíbenější ženou TV Nova. V roce 2007 se zúčastnila taneční soutěže Bailando. O rok později se stala matkou.⁵⁶

⁵⁵ Viz Obrázek 1.

⁵⁶ TV NOVA. *Lucie Borhyová*. [online]. [cit. 2013-02.20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/lucie-borhyova.html>

Známa mediální expertka a bývalá moderátorka TV Nova Eva Jurinová, která v současné době učí moderování a rétoriku, neohodnotila Lucii Borhyovou příliš kladně. Tvrdí, že Lucie nevypadá přesvědčivě, zejména při čtení smutných zpráv. Označila ji za pouhou „čtečku“. Jurinová dodává: „*Za dlouhá léta promarnila šanci na sobě v tomto oboru zapracovat.*“⁵⁷

Markéta Fialová⁵⁸

Narodila se 5. února 1971 v Praze. Již před přijetím na vysokou školu pracovala v deníku Mladá Fronta. Poté absolvovala Fakultu sociálních věd Univerzity Karlovy – obor masová komunikace. Přispívala do několika časopisů a novin a také byla pomocnou redaktorkou v České televizi. Od roku 1993 do roku 2001 byla moderátorkou zpravodajské relace televize Premiéra (nyní Prima). Do povědomí diváků jí dostala nejvíce pozice moderátorky Televizních novin. Vytvořila moderátorskou dvojici společně s Karlem Voříškem. V současné době ji na obrazovkách uvidíme samotnou, protože její kolega Voříšek již v TV Nova nepracuje. Markéta odvádí práci za dva. Navíc je také matkou dvou holčiček.⁵⁹

Eva Jurinová hodnotí Markétu Fialovou velmi pozitivně. Podle ní je seriózní, věcná, přesvědčivá a důvěryhodná. Jediné na čem by prý měla ještě zapracovat je intonace.⁶⁰

Renáta Czadernová⁶¹

Narodila se 2. ledna 1985 v Ostravě. Vystudovala ostravské gymnázium Fr. Hajdy, následně studovala Fakultu humanitních studií Univerzity Karlovy. V roce 2004 absolvovala stáž ve zpravodajství České televize. V roce 2006 se stala 2. vicemiss a pracovala jako redaktorka pořadu Extra na televizi Prima. Velký zlom v její kariéře nastal o rok později, kdy se stala moderátorkou Televizních novin po boku Pavla

57 BLESK PRO ŽENY. *Hitparáda moderátorek zpráv: Která je nejhorší?* [online]. 2009 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip/124234/hitparada-moderatorek-zprav-ktera-je-nejhorsi.html>

58 Viz Obrázek 2.

59 TV NOVA. *Markéta Fialová*. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/marketa-fialova.html>

60 BLESK PRO ŽENY. *Hitparáda moderátorek zpráv: Která je nejhorší?* [online]. 2009 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip/124234/hitparada-moderatorek-zprav-ktera-je-nejhorsi.html>

61 Viz Obrázek 3.

Dumbrovského. Později utvořila první ženský pár moderující Odpolední Televizní noviny, její kolegyní byla Kristina Kloubková. V současné době ji můžeme vidět moderovat hlavní Televizní noviny společně s nováčkem Petrem Suchoňem.⁶²

Eva Jurinová dodává: „Obecně říkám, že pozice moderátora zpráv by měla být vyvrcholením redaktorské práce, neměly by to být missky, herečky nebo modelky. Ty at' se ukazují v jiných pořadech.“⁶³ Na druhou stranu řekla, že pokud mají být ve zprávách mladí lidé, tak za ženy to má být jednoznačně Renáta Czadernová.

5.3 Výsledky dotazníku

Ze všech 130 dotazovaných sleduje alespoň občas hlavní Televizní noviny na TV Nova 87 %, jak je možné vyčíst z Tabulky 4. To značí poměrně velký zájem diváků o tento typ zpravodajství. Na druhou stranu, ze všech respondentů sleduje každý den Televizní noviny pouhých 8 %. Může to být způsobeno tím, že dnešní svět je velmi uspěchaný a lidé nemají tolik času na pravidelné sledování určitého pořadu.

**Tab. 4: Počet respondentů sledujících hlavní
Televizní noviny na TV Nova**

Odpověď	Ano	Ne
%	87,00%	13,00%
počet	113	17

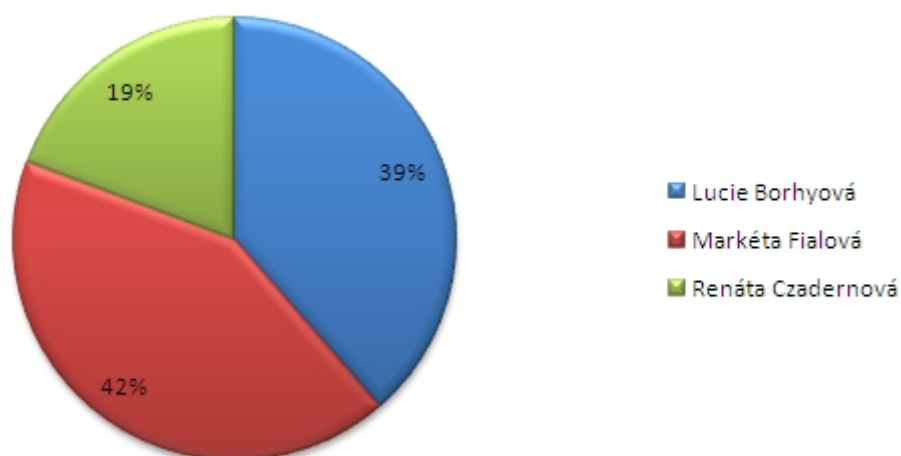
Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

V práci bylo cílem zjistit, jak respondenti vnímají moderátorky po profesionální i vizuální stránce, s ohledem na to, že dotazovaní jsou v tomto oboru laici. V otázce týkající se sympatií byly u dvou moderátorek výsledky poměrně těsné. Podle předpokladů nejvíce sympatií u dotazovaných získala Markéta Fialová, nejvíce proto, že působí věrohodně a sympaticky. Její prvenství však není úplně jednoznačné. V těsném závěsu zůstává Lucie Borhyová, která je divákům také velmi sympatická. Pro necelou pětinu dotazovaných je nejsympatičtější moderátorkou z vybrané trojice nováček Renáta Czadernová. Výsledky je možno vidět v Grafu 1.

62 TV NOVA. Renáta Czadernová. [online]. [cit. 2013-02.20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/renata-czadernova.html>

63 IDNES. Ochotská je blondatá kopie Czadernové, říká Eva Jurinová. [online]. 2008 [cit. 2013-02.20]. Dostupné z: http://revue.idnes.cz/ochotska-je-blondata-kopie-czadernove-rika-eva-jurinova-pj4-/lidicky.aspx?c=A081219_094033_lidicky_ved

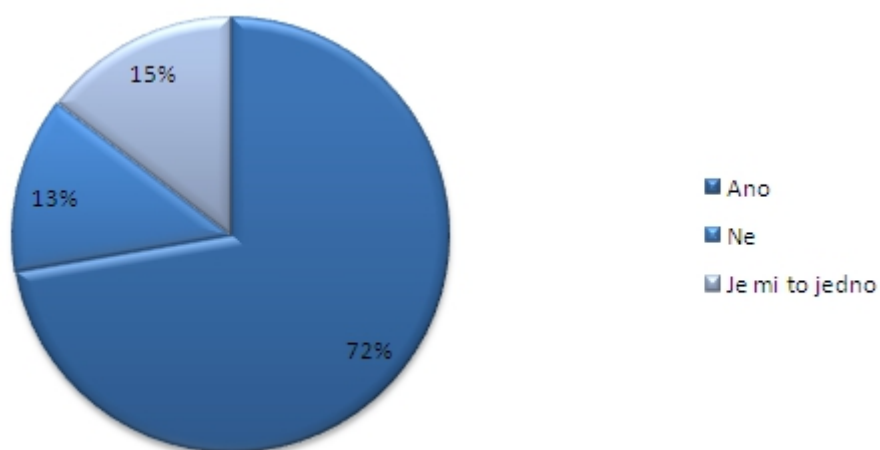
Graf 1: Která z moderátorek hlavních Televizních novin je vám nejsympatičtější?

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Další položená otázka se týkala vizuální stránky moderátorek. Konkrétně, jestli dotazovaným záleží na tom, jak moderátorka vypadá. Výsledky dopadly podle předpovědi. Pro nadpoloviční většinu je důležité, aby moderátorka vypadala dobře a příjemně se na ni koukalo. Z toho vyplývá, že se lidé chtějí v Televizních novinách dívat na dobře vypadající ženy. Tento výsledek by mohl být odpovědí na otázku, proč jsou současným trendem na TV Nova moderátorky-modelky. Výsledky je možno vidět v Grafu 2.

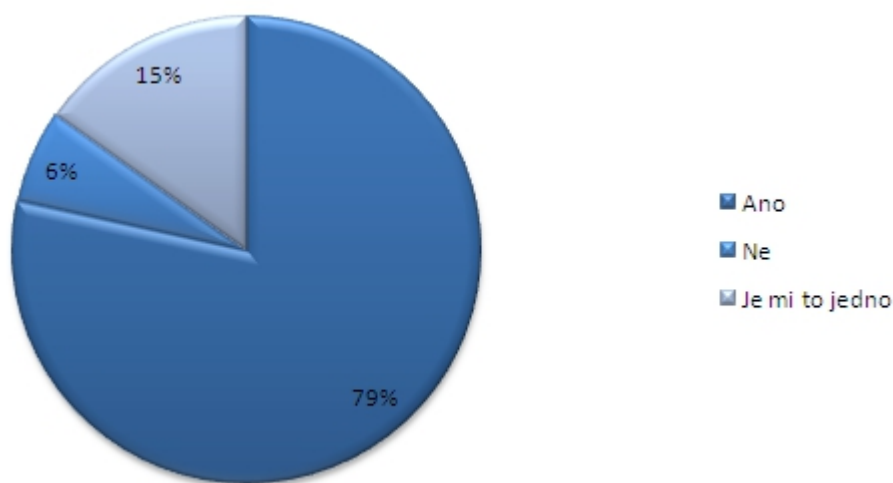
Graf 2: Je pro vás důležité, jak moderátorka Televizních novin vypadá?

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

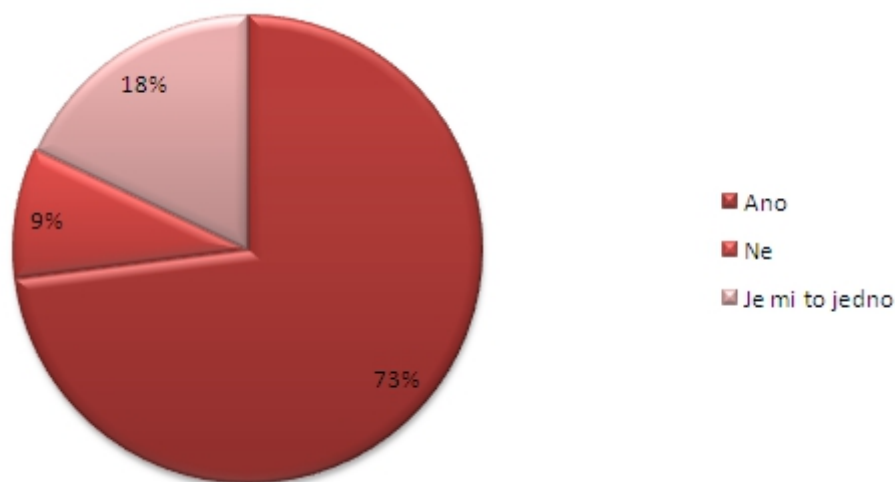
Následující otázky spolu úzce souvisejí. Ptají se respondentů, zda-li jim vadí přehnané líčení a vyzývavé oblečení u moderátorek. Předpokládané výsledky odpovědí se naplnily. Přesto, že většina dotazovaných chce na televizních obrazovkách vidět krásu, podobný počet z nich, není spokojen, když je moderátorka přehnaně nalíčená. Na tuto otázku odpovídali velmi podobně všichni respondenti bez ohledu na pohlaví. V otázce týkající se vyzývavého oblečení se odpovědi mužů a žen poměrně rozcházel. Z celkového výsledku vyplynulo, že více než polovině všech dotazovaných vadí vyzývavé oblečení moderátorek. V tomto případě se jedná o horní část oblečení, jelikož spodní část těla není u moderátorek při Televizních novinách vidět. Za vyzývavé oblečení se považuje hluboký výstřih, zvolení křiklavé a nevhodné barvy nebo přílišné odhalení kůže. Téměř třem čtvrtinám žen tento způsob oblékání moderátorek vadí, kdežto u mužů vadí pouhé jedné třetině. Výsledky je možno vidět v Grafu 3, Grafu 4 a Grafu 5.

Graf 3: Vadí vám, když je moderátorka přehnaně nalíčená?

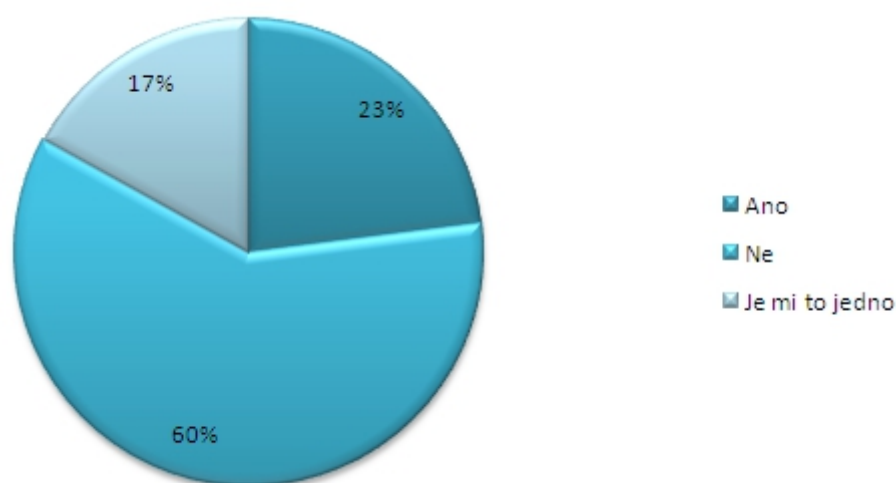
Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Graf 4: Vadí ženám, když je moderátorka vyzývavě oblečená?

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Graf 5: Vadí mužům, když je moderátorka vyzývavě oblečená?

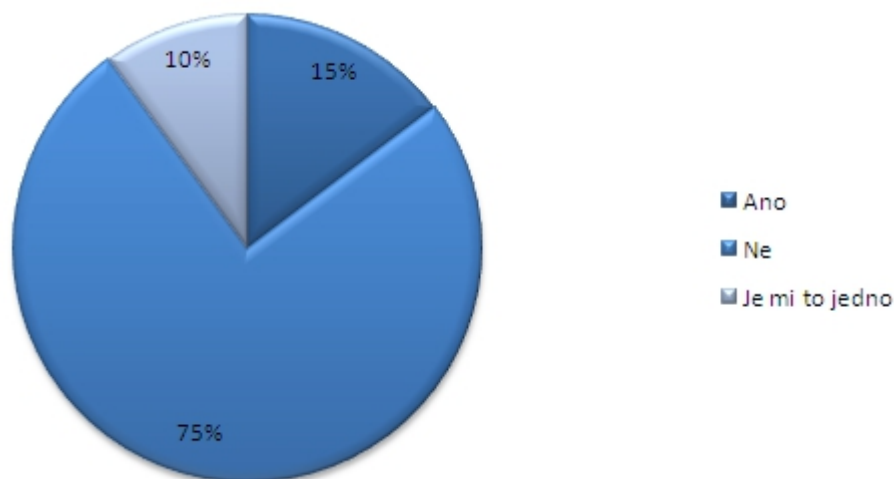

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Tato práce došla také k velmi překvapujícím výsledkům. Konkrétně v otázce týkající se přerážnutí a zaseknutí během projevu. Dle hypotézy bylo předpokládáno, že tyto chyby budou většině respondentů vadit, ovšem není tomu tak. Třem čtvrtinám dotazovaných vůbec nevadí, když se moderátorka během svého výstupu přerážne nebo zasekne. To je

velmi pozitivní zjištění. Znamená to, že lidé nejsou tolik kritičtí a chápou fakt, že každý chybí. Navíc chybami se člověk učí, což určitě platí i ve světě moderátorů. Výsledky je možno vidět v Grafu 6.

Graf 6: Vadí vám, když se moderátorka přehrkne nebo zasekne?

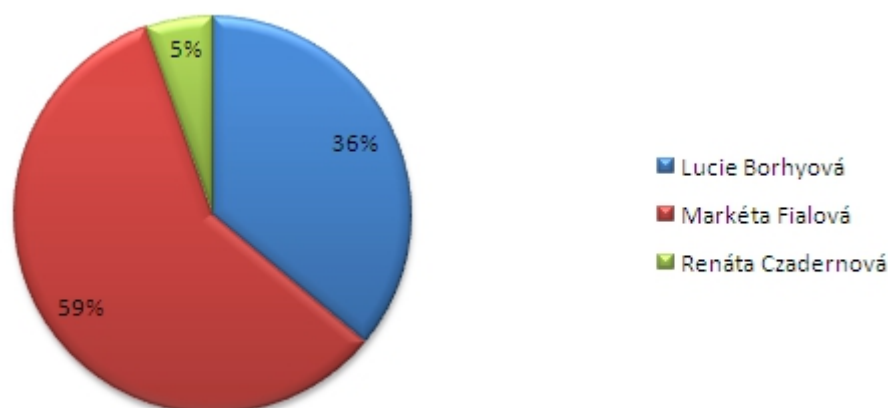

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

Další část položených otázek se týkala profesionální stránky vybraných moderátorek. Respondenti byli v otázce týkající se artikulace v podstatě rozděleni do dvou táborů. Více než polovina z nich zastává názor, že nejlépe z trojice vybraných moderátorek artikuluje Markéta Fialová. Více než čtvrtina se přiklonila k Lucii Borhyové a necelá desetina je nejspokojenější s artikulací Renáty Czadernové.

Další otázka, týkající se profesionální stránky moderátorek, byla zaměřena na barvu hlasu. S ohledem na respondenty nebylo možné zakomponovat do otázky zbytečně složitou teorii, proto byla položena jednoduše a jasně. Skoro polovině respondentů nejvíce lahodí barva hlasu Markéty Fialové, ovšem v těsném závěsu za ní je Lucie Borhyová. Nejméně příjemný je dotazovaným hlas Renáty Czadernové, pro kterou hlasovala zhruba čtvrtina. V závěrečné otázce, která z trojice moderátorek je pro respondenty největší profesionál bylo předpokládáno, že zvítězí Markéta Fialová. Hypotéza se potvrdila a dokonce s velkým náskokem. Markéta Fialová totiž získala více než polovinu všech hlasů. Výsledky mluví jasně, Markéta Fialová po všech stránkách nejoblíbenější moderátorkou z vybrané trojice žen TV Nova. Výsledky je možné vidět v Grafu 7.

Graf 7: Která z moderátorek je pro vás po profesionální stránce nejlepší?

Zdroj: vlastní výzkum, 2013, Praha

5.4 Školy a jiné instituce poskytující vzdělání moderátorům

Přestože výsledky jasně naznačily, že divákům drobné chyby moderátorek většinou nevadí, je velmi důležité, aby na sobě moderátoři pracovali. Protože drobné i větší nedostatky moderátorů se dají pílí a pravidelným cvičením zlepšit nebo úplně odstranit. V České republice zatím nenajdeme střední či vysokou školu, která by poskytovala speciálně moderátorům patřičné vzdělání. Naskytuje se ovšem mnoho možností, kde se moderování a rétorice přiučit. V této práci byly vybrány tyto konkrétní instituce:

- Univerzita Jana Amose Komenského, kde se studenti oboru Sociální a mediální komunikace seznámí s teorií i praxí; absolvují předměty Moderování, Rétorika, Zpravodajství a publicistika v TV a rozhlasu, Mediální sémiotika, a jiné; také si vyzkoušejí praktické dovednosti v audiovizuálním studiu,
- Vyšší odborná škola herecká, která poskytuje možnost studování oboru Dramatické umění a moderování obsahující samostatný předmět Moderování; absolventi této školy nacházejí uplatnění jako herci a moderátoři,
- Moderátorská škola D3 poskytuje vzdělání ve dvou oborech, jedním z nich je obor Moderování v elektronických médiích a

druhý obor se nazývá Tiskový mluvčí; školu, která si klade za cíl naučit studenty kvalitnímu řečnickému a moderátorskému umění, založila před jedenácti lety Jana Adámková, dřívější moderátorka TV Nova; škola D3 byla dokonce v roce 2007 nominována na prestižní mezinárodní cenu za vědu a vzdělávání International Socartes Award,⁶⁴

- Herecká škola Neklid nabízí kurzy, mezi které patří i kurz moderování, umožňující objevit nebo rozvinout moderátorské vlohy a schopnosti; v rámci výuky se pracuje s kamerou, mikrofonom i simulovaným publikem; účastníci kurzu čtou a interpretují zprávy i jiné žánry nebo improvizují v navozených situacích,⁶⁵
- instituce Applaus nabízí kurzy i studium na jeden semestr; kurz určený pro moderátory je pojmenován Rekvalifikace moderátor TV a rádio; seznamuje se související teorií a zároveň pomáhá absolventům osvojit si práci s textem, tvorbu a prezentaci autorského textu, čtení zpráv i moderování v rádiu,⁶⁶
- AHA PR Agency poskytuje širokou nabídku kurzů, mimo jiné i kurzy rétoriky a moderování; kurzy jsou pouze dvoudenní, tudíž velmi náročné časově i z hlediska zpracování velkého množství informací.⁶⁷

Dalších možností nabízejících vzdělávání pro moderátory je dozajista více. Sporná je pouze kvalita kurzu a odpověď na otázku, jestli získané informace a dovednosti budou stačit ke zkvalitnění výkonu moderátora. Jisté je, že moderátorský rybník postrádá samostatný obor zaměřený pouze na moderování. Kvalitní moderátor totiž musí mít velmi široké znalosti, proto by ve studijním oboru měly být předměty jako Rétorika,

64 MODERÁTORSKÁ ŠKOLA D3. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.ms3.cz/info-o-studiu-moderator.php>

65 HERECKÁ ŠKOLA NEKLID. *Herecká škola*. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.herectvi.cz/tabid/36/tabid/64/Default.aspx>

66 APPLAUS. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.applaus.cz/619_REKVALIFIKACE-MODERATOR-TV-A-RADIO

67 AGENTURA AHA. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.agentura-aha.cz/kalendar-kurzu.html>.

Práce s dechem, Psychologie osobnosti, Etika, Moderování v cizím jazyce a nesmí chybět dostatečná praxe. Tento samostatný obor by mohl do budoucna zlepšit kvalitu moderátorů i pořadů, které uvádějí.⁶⁸

⁶⁸ KOSTĚANOVÁ, M. *Moderátor - psycholog a diplomat*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnovala převážně hlasu, nastínila dělení, kulturu, onemocnění a následovnou péči o hlas. Práce upozorňuje na to, že nejenom naše chování by mělo být kultivované, ale také i náš hlas. A to se netýká jen hlasových profesionálů, jelikož každý člověk by si měl svůj hlas chránit a pečovat o něj.

Určitá část této práce pojednávala o správném dýchání, tvoření a užívání hlasu a artikulaci. Pro hlasového profesionála je téměř podstatou úspěchu osvojit si tuto trojici pojmů. Práce ovšem prozradila, že to není nic jednoduchého, a proto se stránku po stránce stává hlasový profesionál více a více nedoceněným povoláním. To potvrdila i další podkapitola, která přiblížila výrazové složky hlasového projevu a přesvědčila, že toto povolání vyžaduje opravdu mnoho schopností. Nedílnou součástí nejen práce moderátora, ale i všech osob, které pravidelně s někým komunikují, je nonverbální komunikace, se kterou tato práce seznamuje. Prostřednictvím očí, postoje, rukou nebo třeba výrazem v obličeji je možné sdělovat mnoho. Proto znalost nonverbální komunikace může člověku umožnit číst v ostatních. Což opět připomíná, že profesionálové, by samozřejmě měli nonverbální komunikaci ovládat na výbornou. Pokud ne, mohli by tzv. klamat tělem, verbálně říkat „ano“ a nonverbálně naznačovat „ne“.

Bakalářská práce dále nastínila výčet schopností a dovedností, kterými by měl kvalitní moderátor disponovat. Zároveň informovala o moderování, v čem spočívá a jak je možné ho rozlišovat. Následně navazoval výčet nedostatků, které se objevují u českých moderátorů současné doby. Tuto část zakončily rady, jak se zbavit trémy, které mohou využít nejen hlasoví profesionálové, ale i všichni ostatní lidé, kteří trémou trpí. Na konci teoretické části pojednávala práce o médiích a konkrétní televizní stanici, která hrála klíčovou roli v dotazníkovém šetření.

Pomocí dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na laickou veřejnost, bylo zjištěno, jak právě tato cílová skupina vnímá výkony třech moderátorek Televizních novin na TV Nova. Respondenti si podle předpokladů zvolili jako nejlepší ze třech moderátorek Markétu Fialovou, která podle nich v první řadě působí věrohodně. Divákům je

nejenom sympatická, ale také je podle nich nejlepší po profesionální stránce. Zvolili, že nejlépe artikuluje a i má nejpříjemnější barvu hlasu, což bylo také předem předpokládáno. Určité sympatie k ní diváci mohou chovat proto, že není při vysílání přehnaně naličená ani nevhodně oblečená, jelikož právě to vadí velkému množství dotazovaných. Přesvědčivý dojem může utvářet i tmavá přirozeně vypadající barva vlasů, ovšem Renáta Czadernová má vlasy velmi podobné a pokaždé skončila na posledním místě. Výkony mladé a málo zkušené moderátorky přesvědčily nejvíce 20% respondentů, konkrétně v otázce sympatie. Z hlediska artikulace, barvy hlasu a celkové profesionality přesvědčila v průměru zhruba desetinu dotazovaných. Důvodem by mohlo být, že mladá moderátorka si s sebou nese nálepku miss. Ve většině případů byla v hodnocení Lucie Borhyová těsně za Markétou Fialovou. Přesto, že je velmi výraznou tvář a stálicí Televizních novin, nepřesvědčila o své profesionalitě ani v jednom případě více jak polovinu respondentů. Jednou z příčin může být fakt, že platinové vlasy, výrazné líčení a vyzývavé oblečení nemusí na diváky působit věrohodně. Všeobecně není vhodné sdělovat divákům tragickou zprávu ve fosforově růžových šatech s výstřihem. Příjemným zjištěním je, že většině dotazovaných nevadí moderátorovo přerušování nebo zaseknutí. Právě tato hypotéza byla jako jediná vyvrácena, jelikož bylo předpovíáno, že divákům tento fakt vadí. Toto překvapení dokazuje, že divák není náš nepřítel. Zároveň je příjemným zjištěním, že diváci se o moderátorky zajímají a odpověď „je mi to jedno“ nebyla příliš častá. Kdyby byl tento výzkum aplikován na široké veřejnosti, mohlo by zjistit, koho lidé na obrazovkách chtějí, koho méně a koho vůbec. Tento průzkum by mohl televizním stanicím přilákat více diváků k televizním obrazovkám.

Díky teoretickým znalostem, které tato práce poskytuje, může být pohled diváka na moderátory ještě mírnější. Je to jedno z nejnáročnějších povolání po stránce fyzické i psychické. Na druhou stranu tlak společnosti, vliv zahraničních trendů a uspěchaná doba nutí současné moderátory jít stále rychleji kupředu a tím mohou jejich výkony ztrácet na kvalitě. V takovém případě je adekvátním řešením absolvovat studium nebo kurz, který může moderátorovi dovednosti zkvalitnit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J., MAKOVÍČKOVÁ, H. *Základy jevištní mluvy 1.* 1. vyd. Praha: SPN, 1984. 135 s. ISBN neuvedeno.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J. *Kultura mluveného projevu: (Strategie umění komunikace).* 1. vyd. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994. 24 s. ISBN 80-706-8087-3.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: (Strategie umění komunikace).* 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-807-3672-874.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. 222 s. ISBN 25-095-88.

LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie.* Brno: Paido, 2003. 156 s. ISBN 80-7315-038-7.

MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace.* 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 256 s. ISBN 978-807-4520-020.

SVOBODOVÁ, R. *Základy techniky řeči pro (budoucí) učitele.* 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1998. 59 s. ISBN 80-860-3945-5.

ŠÍŠKA, Z. *Fonetika a fonologie.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 64 s. Skripta (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1044-3.

ŠTROBLOVÁ, S. *Film a televize jako audiovizuální zprostředkování světa: Filmová a televizní dramaturgie a programová skladba.* 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. 164 s. ISBN 978-80-86723-73-0.

TOMAN, J. *Jak dobře mluvit.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1981. 353 s. ISBN 25-007-76.

VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *O kultuře mluveného projevu.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1983. 61 s. ISBN 25-057-83.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ČERTÍKOVÁ, H. *Moderátor za mikrofónem: (aako zvládnut' moderátorské remeslo).* 1. vyd. Bratislava: Vysoká škola muzických umění. Divadelní fakulta. 2008. 175 s. ISBN 978-80-85182-97-2.

THIEL, E. *Řeč lidského těla prozradí víc než tisíc slov.* 1. vyd. Bratislava: Plasma Service, 1993. 139 s. ISBN 80-901-4121-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

AGENTURA AHA. [online]. 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.agentura-aha.cz/kalendar-kurzu.html>

APPLAUS. [online]. 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.applaus.cz/619_REKVALIFIKACE-MODERATOR-TV-A-RADIO

BLESK PRO ŽENY. *Hitparáda moderátorek zpráv: Která je nejhorší?* [online]. 2009 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip/124234/hitparada-moderatorek-zprav-ktera-je-nejhors.html>

DRAHOŇOVSKÝ, T. *Seriál týdne: Digitalizace ovládne audiovizuální média.* [online]. 2005 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/digital/cro/_zprava/serial-tydne-digitalizace-ovladne-audiovizualni-media--190005

GREPLOVÁ, L. *Informační etika: tradiční versus nová média.* [online]. Brno, 2008. [cit. 2013-03-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/74436/ff_m

Haptika. [online]. 2013 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://dan.univerzita-online.cz/psychologie/haptika>

HERECKÁ ŠKOLA NEKLID. *Herecká škola.* [online]. 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.herectvi.cz/tabid/36/tabid/64/Default.aspx>

IDNES. *Ochotská je blond'atá kopie Czadernové, říká Eva Jurinová.* [online]. 2008 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://revue.idnes.cz/ochotska-je-blondata-kopie-czadernove-rika-eva-jurinova-pj4-/lidicky.aspx?c=A081219_094033_lidicky_ved

MODERÁTORSKÁ ŠKOLA D3. [online]. 2013 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.msd3.cz/info-o-studiu-moderator.php>

TIELICZKA, D. *Neverbální komunikace: paralingvistika, proxémika, kinesika.* [online]. 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.ksj.zcu.cz/zpravy/zprava15.doc>

TV NOVA. *Lucie Borhyová.* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/lucie-borhyova.html>

TV NOVA. *Markéta Fialová.* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/marketa-fialova.html>

TV NOVA. *Renáta Czadernová.* [online]. 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://tv.nova.cz/clanek/tvare/renata-czadernova.html>

ZAJÍCOVÁ, R. *Specifika rozhlasu a televize: MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST.* [online]. Praha, 2008. [cit. 2013-03-06]. Seminární práce. Univerzita Karlova. Dostupné z: <http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/specifika-rozhlasu-a-televize>

Seznam ostatních zdrojů

HORKÁ, H. Technická vybavenost lidí, kteří ve své profesi používají hlas. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

KOSTĚANOVÁ, M. *Moderátor - psycholog a diplomat*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

ORAVCOVÁ FORMÁNKOVÁ, N. *Moderátor/Moderátorka*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Jana Amose Komenského, Sociální a mediální komunikace.

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Která z moderátorek hlavních Televizních novin je vám nejsympatičtější?.....</i>	<i>48</i>
<i>Graf 2: Je pro vás důležité, jak moderátorka Televizních novin vypadá?.....</i>	<i>48</i>
<i>Graf 3: Vadí vám, když je moderátorka přehnaně naličená?.....</i>	<i>49</i>
<i>Graf 4: Vadí ženám, když je moderátorka vyzývavě oblečená?.....</i>	<i>50</i>
<i>Graf 5: Vadí mužům, když je moderátorka vyzývavě oblečená?.....</i>	<i>50</i>
<i>Graf 6: Vadí vám, když se moderátorka přeřekne nebo zasekne?.....</i>	<i>51</i>
<i>Graf 7: Která z moderátorek je pro vás po profesionální stránce nejlepší?.....</i>	<i>52</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1: Pohlaví dotazovaných.....</i>	<i>44</i>
<i>Tab. 2: Věk dotazovaných</i>	<i>44</i>
<i>Tab. 3: Vzdělání dotazovaných</i>	<i>45</i>
<i>Tab. 4: Počet respondentů sledujících hlavní Televizní noviny na TV Nova.....</i>	<i>47</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Seznam obrázků.....I

Příloha B: Otázky položené v dotazníkuIII

PŘÍLOHY

Příloha A: Seznam obrázků

Obrázek 1: Lucie Borhyová (dostupné z: <http://doma.nova.cz/clanek/zdravi/lucie-borhyova-odtajnila-novou-lasku.html>)

Obrázek 2: Markéta Fialová (dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/186802/je-rozhodnuto-vime-kdo-nahradi-voriska-vedle-fialove.html>)

**Obrázek 3: Renáta Czadernová (dostupné z:
<http://prask.nova.cz/clanek/novinky/netradicni-vanoce-renaty-czadernove-cpe-se-zelnackou.html>)**

Příloha B: Otázky položené v dotazníku

1. Sledujete (alespoň občas) Televizní noviny na TV Nova?

a) Ano

b) Ne

2. Jste?

a) žena

b) muž

3. Patříte do věkové kategorie?

a) Do 18ti let

b) 18-30 let

c) 31-60 let

d) Nad 60 let

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

a) Základní

b) Střední bez maturity/vyučen

c) Střední s maturitou

d) Vysokoškolské

5. Jak často sledujete hlavní Televizní noviny na TV Nova?

a) Každý den

b) 2-3krát týdně

c) méně často

6. Který z moderátorek hlavních Televizních novin je vám nejsympatičtější?

- a) Lucie Borhyová
- b) Markéta Fialová
- c) Renáta Czadernová

7. Proč?

- a) Vypadá skvěle
- b) Její projev je velmi profesionální
- c) Působí věrohodně a sympaticky
- d) Všechno dohromady

8. Je pro vás důležité, jak moderátorka Televizních novin vypadá?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je mi to jedno

9. Vadí vám, když je moderátorka přehnaně nalíčená?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je mi to je

10. Vadí vám, když je moderátorka vyzývavě oblečená?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je mi to jedno

11. Vadí vám, když se moderátorka přeřekne nebo zasekne?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je mi to jedno

12. Která z uvedených moderátorek nejlépe artikuluje?

- a) Lucie Borhyová
- b) Markéta Fialová
- c) Renáta Czadernová

13. Která z uvedených moderátorek má nejpříjemnější barvu hlasu?

- a) Lucie Borhyová
- b) Markéta Fialová
- c) Renáta Czadernová

14. Která z moderátorek je pro vás po profesionální stránce nejlepší?

- a) Lucie Borhyová
- b) Markéta Fialová
- c) Renáta Czadernová

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Andrea Zelníčková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Hlas a jeho význam při práci moderátora

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 12

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: MgA. Magdaléna Gracarová-Chrzová